

HADİSHADİS İLMİ VE TEMEL KAVRAMLARI 1. ÜNİTE

Neler Öğreneceğiz?

1. Hadis İlminin Konusu ve Önemi
2. Hadis İlminin Diğer İslami İlimler ile İlişkisi
3. Hadis İlminin Temel Kavramları

1. Hadis İlminin Konusu ve Önemi

Bir Müslüman, hayatını Peygamberimizin (s.a.v.) öğretileri ile şekillendirdiği ölçüde iyi bir Müslüman olur. Bu nedenle kadın, erkek her Müslümanın Peygamber Efendimizi yakından tanıması, doğru anlaması çok önemlidir.

Hadis ilmi, Müslüman kimlik ve kişiliğinin oluşmasında ve korunmasında yapıcı bir görev üstlenir.

Hadis ilmi, Peygamber Efendimizi tanımak ve anlamak ile ilgilenen bir ilim dalıdır.

Peygamber Efendimizin sözleri, tutum ve davranışları, güzel ahlakı hadis ilminin başlıca konusudur.

Peygamberimizi daha yakından tanımaya başlarız.

İnanç esasları ile ilgili bize neler anlattığını biliriz.

Ahiret hayatını ondan öğreniriz.

Onun nasıl ibadet ettiğini, nasıl dua ettiğini kavrarız.

Peygamberimizin neleri sevip nelere kızdığını öğrenmiş oluruz.

Nasıl bir baba - Nasıl bir eş - Nasıl bir öğretmen - Nasıl bir devlet adamı olduğunu kavrar, Peygamberimizi daha yakından tanımış oluruz.

Elde edilen bilgileri konularına göre sınıflandırır ve hadis kaynaklarında bir araya getirir.

Böylece Peygamberimizi (s.a.v.) tanımak ve anlamak isteyenler bu kaynaklara başvurmak suretiyle gerekli bilgilere kolayca ulaşırlar.

Hadis kitaplarının tefsir bölümlerini okuyanlar, Peygamber Efendimizin Kur'an-ı Kerim ayetlerini nasıl yorumladığına dair birçok bilgi edinebilirler.

Hadis kitaplarının namaz bölümlerine başvuranlar, Peygamberimizin nasıl namaz kıldığını bütün incelikleriyle öğrenebilirler.

Hadis ilmi;

Peygamber Efendimizi tanımayı ve amaçlayan bir ilimdir.

Peygamberimiz hakkında doğru bilgi edinilmesine büyük özen gösterir.

Peygamberimizin gerçekten söyledikleri ile söylemediği halde o söylemiş gibi gösterilen sözleri birbirinden ayırmayı ilke edinir.

Müslümanların batıl inançlardan ve yanlış uygulamalardan uzaklaştırır.

İnsan düşüncesini ve hayatını hurafelerden arındırmayı sağlar.

Peygamberimizin sözlerine ve davranışlarına dair bilgileri aktarırken dikkat edilmesi gereken kuralları belirlemiştir.

Bu kurallar ilk olarak Sahabe-i Kirâm tarafından belirlenmeye başlanmıştır.

Müslüman kimliğinin oluşmasını ve korunmasını sağlar.

İnsan düşüncesini ve hayatını hurafelerden arındırır.

Peygamberimizin sözlerine ve davranışlarına dair bilgileri aktarırken dikkat edilmesi gereken kurallar ortaya koyar.

2. Hadis İlminin Diğer İslami İlimler ile İlişkisi

İslamî ilimlerde bilginin başlıca iki kaynağı vardır: Kur'an-ı Kerim ve Sünnet

Hadis ilmi ile ilişkisi olan diğer İslami ilimler

Tefsir

Fıkıh

Akaid ve Kelam

Siyer ve İslam Tarihi

Dil Bilimleri

Hadis-Tefsir ilişkisi

Allah Teâlâ, Kur'an-ı Kerim'i sevgili Peygamberimiz aracılığıyla bize ulaştırmıştır.

Peygamber Efendimiz bize Kur'an-ı Kerim'i okuyarak öğrettiği gibi aynı zamanda ayetlerin anlamlarını da açıklamıştır.

Kur'an-ı Kerim'in ilk müfessiri Peygamber Efendimizdir.

Hadis-Fıkıh İlişkisi

İslam fıkıhında ibadetlerden sosyal hayata varıncaya kadar pek çok hüküm Kur'an ayetlerine ve Peygamberimizin hadislerine dayalı olarak belirlenmiştir.

Kur'an-ı Kerim'de Resulullah'ın "kanun koyucu" olduğu açıkça ifade edilmiştir. Fıkıh ilmi, Peygamberimizin hayatı ve hadisleri ile doğrudan doğruya ilgilidir.

"Allah ve Resulü bir iş hakkında hüküm verdikleri zaman, hiçbir mümin erkek ve hiçbir mümin kadın için kendi işleri konusunda tercih kullanma hakları yoktur. Kim Allah'a ve Resulüne karşı gelirse şüphesiz ki o apaçık bir şekilde sapmıştır."

(Ahzâbsuresi, 36. ayet)

Hadis-Akaid ve Kelam İlişkisi

İslam inanç esaslarının tanıtılması ve savunulmasında Peygamber Efendimizin hayatının özellikle Mekke Dönemi'nin bilinmesi oldukça önemlidir.

Kelam ilminin "kader inancı" gibi bazı tartışmalı konularında Peygamberimizin hadisleri hakem rolünü üstlenmektedir.

Hadis kaynaklarının birçoğunda İman bölümü yer almıştır.

İman ile ilgili konularda çok sayıda hadis delil gösterilmiştir.

Hadis-Siyer İlişkisi

Konu bakımından hadis ve siyer ilimleri birbirine çok yakındır.

Her iki ilim dalının ortak hedefi, Peygamber Efendimizi tanımadır.

Siyer ilmi, İslam tarihinin başlangıcı ile ilgilidir.

Siyer ve İslam tarihinde Peygamber Efendimizin hayatı özellikle kronolojik sırayla incelenir.

Hadisleri anlayabilmek ve doğru yorumlayabilmek için siyer ve İslam tarihinin tespit ettiği kronoloji oldukça önemlidir.

Peygamber Efendimizin şahsiyetini tanımak için de hadislerde yer alan bilgiler çok kıymetlidir.

Siyer ve hadis ilimleri birbirine her zaman ihtiyaç duyar ve birbirini tamamlar.

Hadis-Dil Bilim İlişkisi

Peygamber Efendimiz Arap diline birçok yönden hâkimdi.

Arapçanın farklı lehçelerini bilir, konuşurken edebi bir dil kullanırdı.

Konuşmalarında benzetmelere, örneklere, mecazi ifadeler ve edebî sanatlarla yer verirdi.

Hadis-i şeriflerden, Arap dilinin inceliklerine dair pek çok detay öğrenebiliriz.

3. Hadis İlminin Temel Kavramları

Metin – Sened – Rivayet – Ravi - Sünnet

3.1. Hadis

Hadisleri tespit, nakil ve anlamaya yönelik ilim dalına **Hadis ilmi** denilmiştir.

Hadis; Peygamber Efendimizin sözlerinin, fiillerinin, onaylarının, ahlakının ve fiziksel özelliklerinin anlatıldığı metinlerdir.

Üç gruba ayrılır:

Sözlü (kavli) Hadis - Fiilî Hadis – Takrîrî Hadis

Sözlü (kavli) Hadis

Peygamber Efendimizin sözlerinin aktarıldığı hadislere **sözlü (kavli) hadis** denir.

İnanç esasları, kıyamet alametleri, geçmiş peygamberlerin hayatları, Peygamberimizin duaları, emir ve yasakları, kendisine sorulan sorulara verdiği cevapların hepsi sözlü (kavli) hadise girer.

Fiilî Hadis

Peygamber Efendimizin fiillerinin (davranışlarının) aktarıldığı hadislere **fiilî hadis** denir.

Sahabiler, Allah'ın Elçisini dikkatle izlemiş, onun ibadet hayatından sosyal hayatına kadar davranışlarının nasıl olduğunu anlatmışlardır.

Takrîrî Hadis

Peygamber Efendimizin onaylarının aktarıldığı hadislere **takrîrîhadis** denir.

Takrîrî hadisler aslında Peygamberimizin söylediği ifadeler olmayıp çevresindeki Müslümanların söz ve davranışlarının anlatıldığı hadislerdir.

Peygamber Efendimiz ashabının bu söz ve davranışlarını susarak, gülümseyerek ya da tebrik ederek onaylamıştır.

Peygamberimizin fiziksel ve ahlaki özelliklerinin anlatıldığı hadislere **şemâil hadisler**idir.

Şemâil hadislerinin yazılı olduğu sanat eseri levhalara **hilye**denir.

3.2. Sünnet

Sünnet; sözlükte yol, gidişat, kanun, hayat tarzı demektir.

Terim olarak ise Peygamber Efendimizin yaşam biçimi anlamına gelir.

Hadis ile sünnetin kapsamı konusunda farklı görüşler bulunmakla beraber hadis âlimleri bu iki terimi eş anlamlı kabul etmiştir. Her iki kavram da Resulullah'ın söz, fiil ve takrirleri için kullanılmıştır.

Sünnet terimine hadisçilerin ve fıkıhçıların verdiği anlamlar birbirinden farklıdır.

Fıkıh âlimleri sünneti, farz veya vacip derecesinde olmaksızın yapılması dinen istenen fiiller, diye tarif ederler.

Mesela "Kuşluk namazı kılmak sünnettir." cümlesinde sünnet kelimesi, "farz olmayan ancak Peygamber Efendimiz tarafından yapıldığı için sevap kazandıran ibadet" anlamında kullanılmıştır.

3.3. Rivayet-Ravi

Rivayet, bir haberi aktarmak anlamına gelir.

Rivayet sözlü olabileceği gibi onu yazmak ve bu yazılı metni aktarmak şeklinde de olabilir.

Peygamber Efendimizin sünneti, sahabeler tarafından rivayet edilmeye başlanmıştır.

Hadis ilmi rivayete dayalı bir ilimdir. Bir diğer deyişle tarih ilmi gibi nakilci bir yönleme sahiptir.

Rivayet esnasında dikkat edilmesi gereken birtakım ilkeler bulunur.

Hadisi rivayet eden kişiye **ravi** denir.

Hadis nakleden ravide de birçok özellik aranmaktadır.

Her ravinin naklettiği haber, güvenilir ve sağlam kabul edilmez.

Ancak gerekli şartlara sahip olan ravinin rivayet ettiği habere güvenilebilir.

3.4. Sened-İsnad

Sened, hadisin bize hangi raviler aracılığıyla ulaştığını gösteren belgedir.

Her hadisin başında mutlaka bir sened yer alır.

Sened, güncel ifadesiyle kaynak göstermek anlamındadır.

Senedsiz hadis rivayet etmek, belgesiz bilgi aktarmak gibidir.

Senedi olmayan bir rivayet yok hükmündedir.

Senedsiz rivayetler "asılsız haber" kabul edilir, dinî ve ilmî bir değer taşımaz.

Bir hadisi senediyle okuduğumuzda, o hadisin Peygamber Efendimizden elimizdeki kitaba ulaşınca kadar kimler vasıtasıyla ve nasıl aktarıldığını öğreniriz.

Bu yönüyle sened, elimizdeki hadisin kimlik belgesi gibidir.

3.5. Metin

Metin, isnaddan sonra okunan ve Peygamberimizin (s.a.v.) söz, fiil ya da onayını anlatan bölümdür. Hadisin asıl kısmı metindir. Hadisin nasıl anlaşılması ve yorumlanması gerektiği, hayatımıza ne şekilde aktarılacağı, hadisten hareketle hangi sonuçlara ulaşılacağı metin üzerinde yapılan çalışmalar ile tespit edilmiştir.

Hadis ilmi ile ilgili ana kavramlar, Arapça ve Türkçe dillerinde yazılmış Hadis Usulü eserlerinde detaylı olarak tanıtılmıştır. Bu tür eserlere örnek olarak aşağıdaki kitapları inceleyebiliriz:

Sahih-i Buhârî Muhtasarı Tecrîd-i Sarîh Tercemesi ve Ahmet Naim Bey –Tecrid Mukaddimesi

Bu eser verdiği bilgiler dolayısıyla alanında hala en önemli kaynak olarak kabul edilmektedir.

Talat KOÇYİĞİT-Hadis Usûlü

İlahiyat Fakülteleri düzeyinde hadis usulü konularını inceleyenve akademik anlamda hadis usulü ile ilgili ilk kitaptır.

İsmail Lütfü ÇAKAN-Hadis Usûlü

Eser; şekil ve örneklerle hadis usulü konularına görsellik ve pratiklik kazandırmış ve 6. bölümünde hadis okuma ve okutma yöntemini uygulamalı olarak göstermiştir.

Hayrettin KARAMAN-Hadis Usûlü

1950'lerden sonra faaliyete geçen orta seviyedeki dinî eğitim ve öğretim kurumları olan İmam-Hatip Liselerinde uzunca bir süre ders kitabı okutulmuştur.

Ali YARDIM-Hadis I-II

Bu eser; Hadis usulü, hadis tarihi, hadis kaynakları ve ilimleri hakkında detaylı bilgiler sunmaktadır. Ayrıca kitabın sonunda kronolojik olarak muhaddislerin isimlerine yer verilmiştir.

1. Ünite soruları

1. Müslüman ilim adamları, hadisleri her zaman senedle öğrenmeye ve senedle aktarmaya gayret etmişlerdir. Bunun gerekçeleri arasında;
I. Bir hadisin güvenilir olup olmadığını tespit etmek
II. Peygamber Efendimiz hakkında güvenilir bilgi elde edebilmek
III. Hadisin bize hangi raviler aracılığıyla ulaştığını göstermek
durumlarından hangilerinin etkili olduğu söylenebilir?
A) Yalnız I B) I-II C) II-III D) I-III E) I-II-III

2. Abdullah b. Ömer -Allah (c.c.) kendisinden ve babasından razı olsun -şöyle demiştir: Nebî altın yüzük taktı. Onu gören ashabda altın yüzük taktılar. Bir gün Efendimiz: "Ben bir altın yüzük edinmişim" dedi ve yüzüğü çıkardı sonra şöyle buyurdu: "Bundan böyle onu asla takmayacağım." Bunun üzerine ashabda (altın) yüzüklerini (bir daha takmamak üzere) çıkardılar.
(Buhârî, İ'tisâm, 4.)

Verilen hadis metni, hadis çeşitlerinden hangisi/hangilerinin kapsamında değerlendirilebilir?

- A) Kavli
B) Takrîrî
C) Kavli –Fiilî
D) Kavli–Fiilî –Takrîrî

E) Fiilî –Takrîrî–Ahlakî

3. "İman altmış küsûrveya yetmiş küsûr(şubedir). Bu şubelerin en üstünü 'Allah'tan başka ilâh yoktur' demek; en zayıfı ise eziyet veren şeyleri yoldan kaldırmaktır. Hayâ da imanın bir bölümüdür." (Müslim, İmân, 58.)

Bu hadisten hareketle aşağıdaki yorumlardan hangisine ulaşılamaz?

- A) İman sadece dil ile ifade edilmelidir.
B) Güzel ameller imandan birer parçadır.
C) Utanma duygusu, imanın bir şubesidir.
D) İman, insan davranışlarında ortaya çıkar.
E) İmanın sözlü ifadesi "Allah'tan başka ilâh yoktur." demektir.

4. "İman edenler ve imanlarına zulüm bulaştırmayanlar, işte onlar güven içindedir ve doğru yolu bulan onlardır." (En'âmsuresi, 82. ayet.) ayeti nazil olunca sahabiler "Hangimiz kendine zulmetmez ki?" diyerek üzüldüler. Resul-i Ekrem Efendimiz onlara ayeti yanlış anladıklarını, 'imanlarına zulüm bulaştırmayanlar' ifadesinin 'Allah'a (c.c.) ortak koşmayanlar' anlamına geldiğini söyledi ve: "Lokman'ın oğluna 'Yavrum, Allah'a ortak koşma. Çünkü şirk büyük zulümdür. (Lokman suresi, 13. ayet.) diye öğüt verdiğini hiç duymadınız mı?" buyurdu.
(Buhârî, İmân, 23.)

Yukarıda verilen bilgi, hadis ilminin hangi ilim dalı ile ilişkisini gösteren bir örnektir?

- A) Fıkıh B) Siyer C) Tefsir D) Kelam E) Dil Bilim

5. Hadis ilmi, Peygamber Efendimizi tanımayı ve anlamayı amaçlayan bir ilimdir. (I) Bu nedenle onun hakkında doğru bilgi edinilmesine büyük özen gösterir. (II) Gerçekte Resul-i Ekrem'in sözü olmayan her hangi bir cümlenin onun tarafından söylenmiş gibi aktarılmasına izin verir. (III) Peygamberimizin (s.a.v.) gerçekten söyledikleri ile söylemediği halde o söylemiş gibi gösterilen sözleri karıştırır. (IV) Allah'ın Resulü'ne ait olmayan bir davranışın, onun tarafından yapılmış gibi anlatılmasını sağlar. (V)

Yukarıdaki metinde numaralandırılmış hangi cümleden itibaren yanlış bilgi verilmeye başlanmıştır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

1. Ünite Hadis 24 soru

1. Hadis ilmi;
I. Peygamber Efendimizi tanımayı ve anlamayı amaçlayan bir ilimdir.
II. İnsan düşüncesini ve hayatını hurafelerden arındırmayı sağlayan bir ilimdir.
III. Peygamber Efendimizle ilgili doğru bilgileri tespit etmeyi amaçlayan bir ilimdir.

IV. Arabistan'da geçmişte yaşamış insanların hayatlarını konu edinen bir ilimdir.

Hadis ilmi ile ilgili bilgilerden hangisi/hangileri yanlıştır?

- A) Yalnız II
B) Yalnız III
C) Yalnız IV
D) I ve II
E) II ve III

2. Hadis ilmi; Rasulullah (s.a.v.) ile ilgili rivayetleri sened ve metin yönü ile inceleyen, hadisleri değişik biçimlerde değerlendiren, bu değerlendirmenin usul ve kaidelerini belirleyen ilim dalıdır. Bu ilim; Resulullah'ın (s.a.v.) sözleri, uygulamaları ve takrirlerinin (onaylarının) sahabe ve tâbiîn ve tebe-i tabiîn tarafından sonraki dönemlere taşınarak günümüze ulaşmasını sağlamıştır. Hadis ilmi Peygamber Efendimizin tanınıp örnek alınması konusunda önemli bir hizmet görmektedir. Zira onun tanınması Kur'an'ın doğru anlaşılması açısından çok önemlidir. Çünkü onun hayatı Kur'an'ın uygulanmasından ibarettir.

Bu parçadan aşağıdaki yargıların hangisine ulaşamaz?

- A) Hadis ilminin konusu Hz. Peygamber'in söz ve uygulamalarıdır.
B) Sahabe ve tâbiînin sözleri Kur'an'ın anlaşılması için gereklidir.
C) Peygamberimizin hadislerini sahabe ve tâbiîn nakletmiştir.
D) Hadis ilminin sened ve metinleri ilgilendiren kuralları vardır.
E) İslam'ın doğru anlaşılmasında hadisler önemli bir role sahiptir.

3. Alemlere rahmet olarak gönderilen son Peygamber olan Hz. Muhammed (s.a.v.) bizzat kendisi hadis ilminin konusudur. Bazı âlimlere göre ise hadis ilminin konusu sened ve metindir. Hadis ilminin gayesi ise rivayetlerin sahih olanını olmayandan ayırt etmek, Peygamberimizin söylemediğini ona söyletmemek, yapmadığını yaptırmamak yani sünneti asli berraklığı içinde öğrenip öğretmektir. Paragrafa göre;

- I. İnsan aklı metafizik alem için yeterli yetiye sahip değildir.
II. Hz. Peygamber'in hadisleri sened ve metin kısmından oluşur.
III. Hadis ilminin konusu Hz. Peygamber'in söz, fiil ve davranışlarıdır.
IV. Hadis ilminde hedef Hz. Peygamber'in ne söylediğini tespit etmektir.
V. Hadis ilmi tüm peygamberlerin sözlerini araştırıp kaydetmiştir.

verilen yargılardan hangisine/hangilerine ulaşamaz?

- A) Yalnız I
B) I-II
C) Yalnız III
D) III- IV
E) I-V

5. Arapça bir isim olan "Hadis" kelimesi söz ve haber anlamına gelir. Eski anlamına gelen "kadim" kelimesinin zıddıdır. Hadis kelimesinin çoğulu "Ehadis"dir ve Kur'an-ı Kerim'in birçok yerinde söz anlamında kullanılmıştır. Hz. Peygamber hayattayken kendi sözü anlamında hadis kelimesini kullanmıştır. Ebu Hüreyre'den (r.a.) rivayet edildiğine göre, Resul-i Ekrem'e: "Yâ Resulallah! Kıyamet günü senin şefaatine nail olacak en bahtiyar insan kimdir?" diye soruldu. Resulullah da şöyle buyurdu: "Ebu

Hüreyre! Hadise olan hırs ve merakını gördüğüm için, bu hadisi senden önce bana hiç kimsenin sormayacağını biliyordum. Kıyamet gününde benim şefaatime erişecek olan insanların en bahtiyarı, şüpheden uzak tertemiz bir kalple ya da içinden gelerek 'lâ ilâhe illallâh' diyen kimsedir." (Buhârî, İlim, 33.)

Bu parçadan hareketle aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşamaz?

- A) Tevhid ilkesini benimseyen Hz. Peygamber'in şefaatine ulaşır.
B) Hz. Peygamber hadis ilminin temellerini atmıştır.
C) Hadis öğrenmeyi Hz. Peygamber teşvik etmiştir.
D) Ebu Hüreyre dışında hadis öğrenen sahabe olmamıştır.
E) Ebu Hüreyre hadis öğrenmeye karşı aşırı istekliydi.

6. Muhaddislerin "sünen" dedikleri, fakihlerin ise "ahkam hadisleri" tabirini kullandıkları saha, Hz. Peygamber'in ibadât, muamelat ve ukubât meselelerine dair hadisleri içine almaktadır. Mesela hadis mecmualarında yer alan kitâbu't-tahâre, salat, savm, zekat, hac gibi bölümler ibadet kısmına; kitabü'n-nikâh, ticaret, icare, büyü gibi bölümler muamelat kısmına dair hadisleri ihtiva eder.

Metinden hareketle hadis ilmi hangi ilimle ilişkilendirilebilir?

- A) Fıkıh
B) Tefsir
C) Siyer
D) Kelam
E) Sarf

7. Allah (c.c) Kur'an-ı Kerim'i insanlara din ve dünya işleri konusunda yol gösterici olarak göndermiştir. Kur'an'da hükmü açık ayetler yanında, maksadın açık bir şekilde anlaşılamayacağı tarzda genel ifadelerle indirilmiş ayetler de vardır. Bu yüzden Yüce Allah Hz. Muhammed'i (s.a.v.) Kur'an-ı tebliğ, tebyin ve temsil ile görevlendirmiştir. O hâlde hadislerdeki temel amaç Kur'an-ı Kerim'i tefsir etmek, Yüce Allah'ın (c.c.) emir ve nehiylerindeki maksadını açıklamak ve insanlara örnek olmaktır.

Aşağıdaki ayetlerin hangisinde Hz. Peygamber'in tebyin görevine vurgu vardır?

- A) "Peygamber'e itaat eden, Allah'a itaat etmiş olur. Kim yüz çevirirse bilsin ki, Biz seni onlara bekle göndermedik." (Nisâ suresi, 80. ayet.)
B) "Allah'a ve Peygamber'e itaat edin ki size merhamet edilsin." (Âl-i İmrân suresi, 132. ayet.)
C) "...İnsanlara, kendilerine indirileni açıklamak için ve düşünüp anlasınlar diye sana da bu Kur'an'ı indirdik." (Nahl suresi, 44. ayet.)
D) "Allah ve Resulü bir işe hüküm verdiği zaman, inanmış bir erkek ve kadına o işi kendi isteklerine Göre seçme hakkı yoktur. Her kim Allah ve Resul'üne karşı gelirse, apaçık bir sapıklığa düşmüş olur." (Ahzab suresi, 36. ayet.)
E) "...Bu sebeple, onun emrine aykırı davranışlar, başarılarına bir bela gelmesinden veya kendilerine çok elemli bir azap isabet etmesinden sakınsınlar..." (Nûr suresi, 63. ayet.)

8. "And olsun ki Allah; inananlara, ayetlerini okuyan, onları arıtan, onlara Kitap ve hikmeti öğreten, kendilerinden bir peygamber göndermekle iyilikte

bulunmuştur. Hâlbuki onlar, önceleri apaçık sapıklıkta idiler.” (Âl-i İmrân Suresi, 164. Ayet) Ayette Hz. Peygamber’e Kur’an-ı Kerim ile birlikte bir de hikmet verildiği beyan edilmiştir. İmam Şafii, Kurtubi ve Kastalani gibi alimler yanında Hasan Basri, Katade ve Yahya b. Ebi Kesir Hz. Peygamber’e verilen hikmetin sünnet ve hadis olduğu görüşündedir. Kur’an genel hükümleri ihtiva eder. Kur’an’da öğle namazının dört rekat, akşam namazının üç rekât olduğu, altın ve gümüşten alınacak zekâtın miktarı gibi konular belirtilmemektedir. Bu konulardaki ayrıntılı bilgileri Hz. Peygamber’in hadisleri ve uygulamaları vermektedir.

Buna göre;

- I. Ayette hikmet ile kastedilen sünnettir.
II. Hadislerde namazın nasıl kılınacağı açıklanmıştır.
III. Zekâtın farz oluşu hadislerde belirtilmiştir.
IV. Hadisler Kur’an’ın mücmel lafızlarını açıklamıştır.

yargılardan hangisine/hangilerine ulaşamaz?

- A) Yalnız I B) I-II
C) Yalnız III D) III-IV
E) I-III

9. Bir gün Resulullah’ın huzurunda bulunduğumuz sırada, elbisesi beyaz mı beyaz, saçları siyah mı siyah, yoldan gelmiş bir hâli olmayan bir adam çıkageldi.

Peygamberimizin yanına geldi önüne oturdu, dizlerini onun dizlerine dayadı, ellerini kendi dizlerinin üstüne koydu ve:

-Ey Muhammed bana imanı anlat, dedi. Resulullah: -“Allah’a, meleklerine, kitaplarına, Peygamberlerine, ahiret gününe inanmandır. Kadere, hayrına ve şerrine iman etmenddir.” buyurdu. (Müslim, İmân, 1, 5.)

Yukarıda verilen hadis İslami ilimlerden hangisine kaynaklık eder?

- A) Nahiv B) Kıraat
C) Akaid D) Fıkıh
E) Belagat

10. “...O Peygamber onlara iyi olanı emreder ve onları kötülükten meneder; onlara temiz şeyleri helal, pis şeyleri haram kılar. Onların ağır yüklerini indirir, zor tekliflerini hafifletir...” (A’raf Suresi, 157. ayet) Hz. Peygamber de (s.a.v.) : “ Allah Resulünün haram kıldığı şeyler de Allah’ın haram kıldığı şeyler gibidir.” buyurmuştur. (Tirmizî, İlim,10)

Ayet ve hadisten hareketle Hadis ilmi İslami ilimlerden hangisine kaynaklık eder?

- A) Siyer B) Meğazi
C) Dil Bilim D) Kalam
E) Fıkıh

11. Enes b. Mâlik (r. a) anlatıyor: Peygamber Efendimiz bir yolculukta idi. Deve kervanına Enceşe adında siyahı bir delikanlı kılavuzluk ediyordu. Enceşe güzel sesliydi, ahenkle kaside okuyarak develeri yürütmekteydi. Onun sesinin ahengiyle develer hızlanmaya başladı. Oysa kervanda hanımlar da vardı. Peygamber Efendimiz Enceşe’ye şöyle seslendi: “Yavaş ol Enceşe! Kristalleri kıracaksın!” (Buhârî, Edeb, 90; Müslim, Fedâil, 70.)

Yukarıda yer alan hadis edebi üslubu bakımından İslami ilimlerin hangisiyle daha çok ilgilidir?

- A) Siyer B) Meğazi
C) Akaid D) Dil bilim

E) Fıkıh

12. I. “Beni nasıl namaz kılıyor olarak gördüyseniz öylece namaz kılınız!” (Buhârî, Ezan, 18.)

II. Keler eti, Resulullah’ın hoşlanmadığı bir yiyecekti. Kendisine ikram edilen bu etten yememiş fakat yanında bulunan Hâlid b. Velîd’in (r.a) bu eti yemesini onaylamıştır. (Müslim, Sayd, 47.)

III. “Allaha ve ahiret gününe inanan kimse iyi güzel faydalı söz söylesin ya da sussun.” (Buhârî, Edeb, 31.)

IV. Hz. Aişe (r.a) şöyle demiştir: Resulullah (s.a.v.) hediye kabul eder ve onun karşılığında hediye verirdi.(Buhârî, Hibe,11.)

Hadisleri çeşitlerine göre sınıflandırsak aşağıdaki seçeneklerden hangisi doğru olur?

	I	II	III	IV
A)	Kavli Hadis	Takriri Hadis	Kavli Hadis	Fiiî Hadis
B)	Fiiî Hadis	Kavli Hadis	Takriri Hadis	Kavli Hadis
C)	Kavli Hadis	Fiiî Hadis	Kavli Hadis	Takriri Hadis
D)	Fiiî Hadis	Takriri Hadis	Fiiî Hadis	Kavli Hadis
E)	Takriri Hadis	Kavli Hadis	Takriri Hadis	Fiiî Hadis

13.

Hz. Aişe (r.a.) buyurdu ki:

“Resulullah sabah namazını kıldırır, mümin kadınlar

I

da onunla beraber kılarlardı.” (Buhârî, Salât, 13.)

II

Yukarıda altı çizili bölümler hadis çeşitlerinden hangisine örnek oluşturur?

	I	II
A)	Takriri Hadis	Fiiî Hadis
B)	Fiiî Hadis	Takriri Hadis
C)	Takriri Hadis	Takriri Hadis
D)	Fiiî Hadis	Fiiî Hadis
E)	Fiiî Hadis	Mevzu Hadis

14.

I. Hadis rivayeti tabiin tarafından başlatılmıştır.

II. Hadis ilmi rivayete dayalı bir ilimdir.

III. Hadis rivayeti için birtakım kurallar konmuştur.

IV. Sika olan ravinin rivayet ettiği habere güvenilebilir.

V. Peygamberimiz (s.a.v.) hadis rivayetini teşvik etmiştir.

Yukarıda verilen bilgilerden hangisi/hangileri yanlıştır?

- A) Yalnız I B) II ve III
C) III, IV ve V D) I ve IV
E) IV ve V

15.

«حَدَّثَنِي مَالِكٌ، عَنِ ابْنِ شَهَابٍ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَزِيدَ اللَّيْثِيِّ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِذَا سَمِعْتُمُ الْبَدَاءَ فَتَقُولُوا مِثْلَ مَا يَقُولُ الْمُؤَدِّنُ»

Yukarıda verilen hadisle ilgili;

I. Hadisi Peygamberimizden ilk nakleden ravi Ebu Said El-Hudrî'dir.

II. Hadisin metni"«Ezanı işittiğiniz zaman, müezzinin söylediklerinin aynısını siz de söyleyin.» kısmıdır.

III. Hadis, hadis çeşitlerinden takriri hadistir.

IV. Hadisin sened zinciri şöyledir: İmam Malik, İbn-i Şihab, Ata b. Yezid el-Leysi, Ebu Saidel-Hudri.

Verilen bilgilerden hangileri doğrudur?

- A) I ve II
B) II ve III
C) III ve IV
D) I ve III
E) II ve IV

16.

I	Hadisi rivayet eden kişiye denir.	A	Sünnet
II	Bir sözü veya haberi belleyip aktarmaya denir.	B	İsnad
III	Ravileri rivayet sırasına göre sıralamaya denir.	C	Ravi
IV	Hz. Peygamber'in söz, fiil ve onamalarını içeren örnek davranışlara denir.	D	Rivayet

Tabloda yer alan tanımlar ile kavramların doğru eşleştirilmesi hangi seçenekte yer almaktadır?

	I	II	III	IV
A)	C	D	B	A
B)	A	B	D	C
C)	C	D	A	B
D)	B	A	C	D
E)	D	C	A	B

17. Hadis Usulü; hadisleri, ravilerinin adalet ve zabt yönlerinden durumları, senetlerinin muttasıl veya munkatı olması bakımından Hz. Peygamber'e (s.a.v.) nasıl nisbet edildiklerinden bahseden ilimdir. Hadislerin rivayet şartları, ravilerin durumları, rivayet çeşitleri ile ravi ile mervîyi ilgilendiren hususlar tedvinden sonraki dönemlerde kurallara bağlanmıştır. Bu kurallar ışığında ravilerle her birinin rivayet ettikleri hadislerin neticesinde neticesi çeşitli hadis türleri ve her birine dair değişik istilâhlar oluşmuştur. Bu istilâhları ve her birinin delâlet ettiği manayı açıklayıcı Hadis Usulü kitapları tasnif edilmiştir. Cumhuriyet Dönemi'nden 1950'li yıllara kadar Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından tercüme ve şerh ettirilen Sahih- i Buhârî Muhtasarı Tecrid-i Sarih Tercemesi ve bir ciltlik Tecrid Mukaddimesi ihtiva ettiği konular ve verdiği detaylı bilgiler bakımından hâlâ hadis usulü sahasında yegâneliğini korumaktadır.

Cumhuriyet Dönemi'nde Türkçe olarak yazılan hadis usulü eseri olan Tecrid-i Sarih Mukaddime'sini kim yazmıştır?

- A) Hayrettin Karaman
B) Talat Koçyiğit
C) Ahmet Naim
D) Ali Yardım
E) Hamdi Yazır

18. Rivayet kelime olarak su taşımak, kuyudan su çekmek anlamına gelmektedir. Ravi ise su tulumu, mervi ise ravinin taşıdığı nesne yani sudur. İslam âlimleri Hz. Peygamber'i (s.a.v.) pınara benzetmişlerdir. Hadis rivayet sisteminin kelimelerinden anlaşılacağı üzere hadis ilminin beş temel konusu ile karşılaşırız. Bunlar mecazi ifadesi ile pınar, su, su taşıma işi, su taşıyıcılar su depodur. Bu mecazi ifadeleri hakiki manası ile ifade edersek sırasıyla Hz. Peygamber 'in şahsiyeti, onun hadisleri, hadislerin gelecek nesillere rivayeti, hadislerin naklinde aracılık vazifesi gören raviler,

Yukarıdaki paragrafta yer alan boşluğa hangi ifade yazılırsa daha doğru olur?

- A) Hadisleri yazan sahabiler
B) Hadislerin toplandığı kitaplar
C) Hz. Peygamber'in takriri sünneti
D) Hz. Peygamber'in kavli sünneti
E) Hadisleri rivayet eden tabiin

19. İslam'ın ilk asırlarında sözlük anlamlarına uygun olarak sünnet, daha çok davranışla ilgili bir kavramdır. Hadis ise sözlü rivayetlerin adıdır. Biri nazari bir bilgi diğeri pratik bir uygulamadır. Yani Hz. Peygamber'in söz ve fiillerinin sözlü rivayetlerine hadis, uygulana gelen söz ve fiilleri de sünnet adını almıştır. İslam'ın ilk dönemlerinde sünnet, hadisten daha genel ve hadislerin doğru olup olmadığını tespitinde temel kriterdi. Bundan dolayı toplumda asıl belirleyici olan hadis değil, sünnet olmuştur. Örneğin Hz. Peygamber'in namaz kılış şekli, bu konuda hiçbir rivayet olmasaydı bile, nesilden nesile aktararak gelecek ve bu konuda hiçbir hadis bulunmayacaktı.

Yukarıda verilen metinden hareketle sünnet ve hadisle ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Hadis sünnetin kavli boyutunu içerir.
B) Hadis sünnetin sözlü taşıyıcısı ve yorumudur.
C) Sünnet içeriği itibarıyla hadisten daha geneldir
D) Sünnet hadisin hayata pratik yansımasıdır.
E) İbadet ile ilgili hadisler hadis kitaplarında yer almaz.

20. Ebu Hüreyre'den nakledilir ki o Resulullah'ı (s.a.v.) ashaba hitaben şöyle buyururken işitmiştir: "Ne dersiniz, birinizin evinin önünde günde beş kez yıkandığı bir dere olsa o kişide kirden pastan bir iz kalır mı?" Ashap da "Hayır, onda kirden pastan hiçbir iz kalmaz." dediler. Bunun üzerine Efendimiz şöyle buyurmuştur: "İşte beş vakit namaz da böyledir. Allah, beş vakit namaz sebebiyle hataları temizler." (Buhârî, Mevâkit, 6; Müslim, Mesâcid, 283.)

Yukarıda verilen hadisle ilgili;

I. Hadisin ilk ravisi tabiindendir.

II. İbadetler manen temizlik sağlar.

III. Hz. Peygamber sahabeyi eğitmiştir.

yargılardan hangisi/hangileri yanlıştır?

- A) Yalnız I
B) Yalnız II
C) Yalnız III
D) I ve II

E) I ve III

21. Ashab-ı kirâmdan Süfyân b. Abdullah es-Sekaffî'den nakledildiğine göre o şöyle dedi: Resulullah'a dedim ki: "Ey Allah'ın Resülü! Bana İslam'ı tanıtacak öyle bir şey söyle ki senden duyduğum bu sözden sonra bir başkasına sorma ihtiyacı duymayayım." Bunun üzerine Efendimiz şöyle buyurdu: "Allah'a inandım de, (sonra da) dosdoğru ol!" (Müslim, İman, 62.)

Yukarıda verilen hadisle ilgili;

I. İman bütün fiillerin kaynağıdır.

II. Şirk amelleri geçersiz kılar.

III. Tevhit ve istikamet İslam'ın temelidir.

IV. Dürüst bir hayata sahip olmalıyız.

yargılarından hangisine/hangilerine ulaşamaz?

A) Yalnız I

B) Yalnız II

C) I, II ve III

D) III ve IV

E) II, III ve IV

22. "Üç şey öleni (mezara kadar) takip eder, ikisi geri döner, biri kalır; ailesi, malı ve ameli onu takip eder. Ailesi ve malı geri döner, ameli kalır." (Müslim, Zühd, 5.)

Yukarıda yer alan hadisi aşağıdaki ayetlerden hangisi konusu itibarıyla destekler?

A) "Şüphesiz, inananlar, Yahudi olanlar, Hıristiyanlar ve Sabiilerden Allah'a ve ahiret gününe inanıp yararlı iş yapanların ecirleri Rablerinin katındadır..." (Bakara suresi,62. ayet.)

B) "Güzel söz, kökü (yerde) sâbit, dalları gökte olan güzel bir ağaç gibidir. Ki o ağaç, Rabb'inin izni ile her zaman yemişini verir. Allah, öğüt alsınlar diye insanlara böyle benzetmeler yapar." (İbrahim suresi, 24. ayet.)

C) "Mallar ve çocuklar dünya hayatının süsüdür. Ama kalıcı salih işler ise Rabbinin katında, hem mükâfat yönünden hem de ümit bağlamak bakımından daha hayırlıdır." (Kehf suresi, 46. ayet.)

D) "Körle gören, inanıp iyi amellerde bulunanla kötülük yapan bir olmaz. Ne kadar az düşünüyorsunuz!" (Mümin suresi,58. ayet.)

E) "Biz, gökleri, yeri ve her ikisi arasında bulunanları gereğince yarattık. Kıyamet günü şüphesiz gelecektir..." (Hicr suresi, 85. ayet.)

23. Enes b. Mâlik'den (r.a) nakledildiğine göre Nebi (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: "Üç haslet vardır; bunlar kimde bulunursa o kişi, imanın tadını alır: Allah ve Resulü'nü her şeyden fazla sevmek, sevdiğini Allah için sevmek, küfre dönmeyi ateşe atılmak gibi çirkin ve tehlikeli görmek." (Buhârî, İman, 9.)

Hadisten hareketle aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşamaz?

A) Enes b. Malik Peygamber Efendimiz'den iman konusu ile ilgili bir rivayette bulunmuştur.

B) Enes b. Malik tarafından rivayet edilen bu hadis kavli hadise bir örnektir.

C) Allah ve Resulünü kendimizden daha çok sevmeliyiz.

D) İman üzere olmak ve bu yolda kararlı olmak gerekir.

E) Enes b. Malik tarafından rivayet edilen bu hadis takriri hadise bir örnektir.

24. Abbâs b. Abdülmuttalib'den rivayet edildiğine göre o, Resulullah'ı şöyle buyururken dinlemiştir: "Allah'ı Rab, İslam'ı din, Muhammed'i Peygamber olarak benimseyip

onlardan razı olan kimse imanın tadını tatmıştır." (Müslim, İman, 56; Tirmizî, İman, 10.)

Yukarıda verilen hadisle ilgili;

I. Allah 'ı (c.c.) yaratan, terbiye eden olarak kabul etmek imanın gereğidir.

II. Allah katında geçerli din İslam olup diğer dinler kabul edilmeyecektir.

III. Hz. Peygamber'in son peygamber olduğuna inanmak imanın gereğidir.

IV. Hz. Muhammed'den sonra gelecek peygamberlere inanmak imanın gereğidir.

yargılarından hangilerine ulaşamaz?

A) Yalnız III

B) Yalnız IV

C) I, II ve III

D) II, III ve IV

E) III ve IV

2. Ünite

Neler Öğreneceğiz?

1. Hz. Peygamber'e (s.a.v.) Olan İhtiyaç

Yüce Allah, kullarına doğru yolu göstereceklerini onları uyarsınlar hak yoldan sapmışlara kılavuzluk etsinler diye peygamberler göndermiştir.

Peygamberlerden bir kısmının adları Kur'an-ı Kerim'de anılmıştır.

Peygamberlerin bazılarında vahiy yoluyla kitaplar verilmiştir.

Bir kısmı ise daha önceki peygamberlere gönderilmiş olan kitaplarla amel etmişlerdir.

Son peygamber Hz. Muhammed'in (s.a.v.) getirdiği Kur'an, bütün peygamberleri ve onlara Allah (c.c.) katından indirilen kitapları tasdik edip doğrular.

Bu durum, hem Kur'an'ın son kitap olması hem de önceki kitapların tahrif edilmiş olması sebebiyledir. Ancak Kur'an-ı Kerim, daha önce gönderilmiş olan diğer kitapların hükmünü kaldırır.

• Bütün peygamberlerde müşterek olan birtakım özellikler vardır:

Vahiy almak

Vahiyi tebliğ etmek

Allah tarafından seçilmiş olmak

Günah işlemekten korunmuş olmak

Mucize göstermek

Beşerî niteliklere sahip olmak

Doğru sözlü ve güvenilir olmak

• Kur'an-ı Kerim'de inananlara Hz. Peygamber'e karşı görevleri hatırlatılmıştır:

Hz. Peygamber'e ittibâ etmek

Hz. Peygamber'e itaat etmek

Ona ve getirdiklerine iman etmek

Hz. Peygamber'i örnek almak

• Ona ve getirdiklerine iman etmek;

Biz seni bir şahit, bir müjdeleyici ve bir uyarıcı olarak gönderdik; Allah'a ve Resulüne iman

edesiniz, ona destek olarsınız, ona saygı gösteresiniz ve sabah akşam Allah'ı tesbih edesiniz diye. Fetih suresi, 8-9. ayetler.

- Hz. Peygamber'e itaat etmek;
İtaat; emre uymak, onun gereğini yerine getirmek ve tâbi olmaktır.
Peygambere itaat eden Allah'a itaat etmiş olur. İtaat etmeyenlere ise aldırma. Çünkü biz seni onların üzerine bekçi göndermedik. Nisa suresi, 80. ayet.

- Hz. Peygambere ittibâ etmek;
İttibâ; uymak, tabi olmak, birinin veya bir şeyin peşine düşmektir.
De ki: Eğer Allah'ı seviyorsanız bana ittibâ ediniz; bana uyunuz ki, Allah da sizi sevsin ve günahlarınızı bağışlasın. Âl-i İmrân suresi, 31. ayet.

- Hz. Peygamber'i örnek almak;
Andolsun, Allah'ın Resülünde sizin için; Allah'a ve ahiret gününe kavuşmayı uman, Allah'ı çok zikreden kimseler için güzel bir örnek vardır. Ahzâb suresi, 21. ayet.

Kur'an-ı Kerim'de anlatılan esasların hayata nasıl geçirileceğini sünnetten yani Peygamberimizin (s.a.v.) yaşantısından öğreniriz. Çünkü Kur'an'ın bizi yönlendirdiği yolun hayata geçmiş hali Peygamberimizin (s.a.v.) sünnetinde yer almaktadır.

2. Sünnetin Dindeki Yeri

- Sünnet, Kur'an'ın yanında dinin ikinci ana kaynağını teşkil eder.
Kur'an-ı Kerim'in birçok ayeti muhkemdir, yani hükmü açıktır.
Sünnet, bu hükümleri teyit eder.

Kur'an-ı Kerim'in bazı ayetleri mücmeldir, yani anlamı kapalı ve açıklanmaya muhtaçtır. Bu tür ayetleri açıklama görevi Resul-i Ekrem'e aittir. Namaz emri bunun en açık örneğidir. Kur'an'da namaz birçok ayette emredilmiştir. Ancak nasıl kılınacağı, kaç rekât kılınacağı, vakitleri, namazda kıraat gibi konular Kur'an'da yer almaz. Namazın kılınışını açıklayan hadisler sayesinde namaz ibadeti yerine getirilir.

Peygamber Efendimiz, sadece emir ve tavsiyelerde bulunmakla yetinmemiştir. O, tebliğ ettiği ve öğrettiği ilahî buyrukları hayatın bütün alanlarında uygulamıştır: Toplum içinde ortaya çıkan problemleri halletmiştir. Suçluları cezalandırmıştır.

Devleti yönetmenin ve orduyu idare etmenin örneklerini sergilemiştir. Mükemmel aile hayatını göstermiştir.

Hadis ve sünnet; İslam'ın itikat, ibadet, muamelat ve ahlak şeklinde sistemleştirilen tüm yönlerini kapsar. İslam'ın anlaşılabilmesi ve yaşanabilmesi için oldukça önem arz eder. Müslümanların hayat tarzında, karşılaştıkları problemlerin çözümünde, Kur'an'ın hemen peşinden gelen başvuru kaynağıdır.

3. Hadis ve Sünnetin Bağlayıcılığı

Hadis ve sünnetin bağlayıcılığını şu ayet ışığında düşünelim:

Bir konuda anlaşmazlığa düştüğünüzde -eğer Allah'a ve ahirete gerçekten inanıyorsanız- o hususta Allah'a ve Resulüne başvurunuz. Nisa suresi, 59. ayet.

Bu ayette Allah'a (c.c.) başvurmaktan maksat O'nun kitabı Kur'an-ı Kerim'e uymaktır. Bu ayette peygambere başvurmaktan maksat sağlığında kendisine, vefatından sonra da sünnetine uymaktır.

İslam âlimleri, Peygamber Efendimizin bütün davranışlarını mutlaka uyulması gereken, aynı derecede bağlayıcı bir sünnet olarak değerlendirmemiştir.

Resul-i Ekrem'in giyim kuşamı bazı yiyecekleri sevmesi ya da sevmemesi kullandığı kap kacaklar kullandığı eşya ve vasıtalar bazı tedavi yöntemleri bazı kokuları sevmesi ya da sevmemesi yaşadığı toplum ve bireysel özellikleri ile ilgilidir.

- **Hasâisu'n-nebî**; Hz. Muhammed'in (s.a.v.) peygamberliğine özgü bir takım davranışlarına denir.

- Visal orucu tutması, kendisine gece namazının farz olması buna örnektir.

4. Sünnetin Evrenselliği

Evrensellik, bir gerçekliğin bütün zamanları, tüm coğrafyaları, milletleri, ırkları, halkları muhatap alması, bunlar arasında herhangi bir ayrım yapmamasıdır.

Kur'an-ı Kerim eksiksiz evrensel bir kitaptır. Kıyamete kadar hem lafzî hem hükmü baki kalacaktır.

Resul-i Ekrem evrensel mesajın taşıyıcısıdır. Onun örnek hayatı, sünneti, Müslümanların hayatına ve insanlığın vicdanına bir yansımadır. İslam dini kıyamet gününe kadar var olacak yegâne evrensel hak dindir.

Peygamberimiz kendinden önceki devirlerden süzülüp gelen insanlık mirasını üç şekilde değerlendirmiştir:
Gerçeğe aykırı olanları yok sayıp iptal etmiştir.
Uygun olanları aynen bırakmıştır.
Tahrif edilip bozulmuş olanları gerçeğe uygun hale getirip ıslah etmiştir.

Evrensel mesajlar içeren hadisler:

Kişinin her işittiğini aktarması yalan olarak ona yeter.

(Müslim, Mukaddime, 5.)

Hiçbiriniz kendisi için istediğini kardeşi için de istemedikçe gerçekten mü'min sayılmaz. (Buhârî, İmân, 6.)

Ben iki grup insanın hakkının çiğnenmesine asla müsaade etmem: Yetim ve kadın. (İbn Mâce, Edeb, 6.)

Merhamet etmeyene merhamet olunmaz. (Buhârî, Edeb 18.)

Ø Örnek almak ile taklit etmek arasında nasıl bir fark vardır?

Örnek alma, model alınan insanla özdeşleşmedir. Kişilik oluşumu ve gelişiminde özdeşleşmenin önemli bir rolü vardır.

İnsan, hayatının her evresinde örnek alacağı bir model arayışına girer.

5. Örnek Alma ile Taklit Etme Arasındaki Fark

Sırf taklit ile örnek alma davranışını birbirinden ayırmak gerekir.

Çünkü taklitte irade ve bilinç söz konusu değildir. Örnek alma davranışında tam bir irade ve şuurlu yöneliş vardır.

Allah Teâlâ'nın insanlara peygamberler göndermesinin sebeplerinden biri örnek alınmaya değer şahsiyetleri belirlemek, her yönden ideal bir insan modeli göstermektir.

Kur'an-ı Kerim'de Peygamber Efendimizin Müslümanlar için en ideal örnek ve rehber olduğuna işaret edilmiştir.

Peygamber Efendimizin örnekliliği için "üsve-i hasene" yani en güzel örnek nitelemesi yapılmıştır.

Sahabe nesli Peygamber Efendimizi kendilerine örnek edinmiştir. Hz. Ebu Bekir, "Ben Resulullah'ın bir şey yaptığını gördüğüm zaman mutlaka onu yaparım." diyerek Peygamber Efendimizin sünnetine bağlılığını ifade etmiştir. (bk. Ahmed b. Hanbel, Müsned, C I, 10)

Ünitemizi Değerlendirelim

1. Aşağıdakilerden hangisi bütün peygamberlerde müşterek olan özelliklerden biri değildir?

- A) Vahiy almak
- B) Vahyi tebliğ etmek
- C) Mucize göstermek
- D) İlahi kitap indirilmiş olmak
- E) Doğru sözlü ve güvenilir olmak

2. Kur'an-ı Kerim'de inananlara Hz. Peygamber'e karşı görevleri hatırlatılmıştır.

Aşağıdakilerden hangisi bu görevlerden biri değildir?

- A) Hz. Peygamber'e ittibâ etmek
- B) Hz. Peygamber'i taklit etmek
- C) Hz. Peygamber'e itaat etmek
- D) Hz. Peygamber'i örnek almak
- E) Hz. Peygamber'e ve getirdiklerine iman etmek

3. "Hiçbiriniz kendisi için istediğini kardeşi için de istemedikçe gerçekten mü'min sayılmaz." (Buhârî, İmân, 6.)

Bu hadis, Resulullah'ın sünnetinin hangi yönüne işaret eder?

- A) Fikhi yönü
- B) Ailevi yönü
- C) Bölgesel oluşu
- D) Evrensel oluşu
- E) Tarihî oluşu

4. "Andolsun, Allah'ın Resülünde sizin için; Allah'a ve ahiret gününe kavuşmayı uman, Allah'ı çok zikreden kimseler için güzel bir ----- vardır." (Ahzâb suresi, 21. Ayet)

Bu ayette boş bırakılan yere hangi kelime yazılmalıdır?

- A) Delil
- B) İtaat
- C) Örnek
- D) İttiba
- E) Burhan

5. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) peygamberliğine özgü birtakım davranışlarına

---- denir. Visal orucu tutması, kendisine gece namazının farz olması buna örnektir.

Metindeki boşluk aşağıdaki kavramlardan hangisiyle doldurulmalıdır?

- A) Sîretü'n-nebî
- B) Ahlaku'n-nebî
- C) Fezâilu'n-nebî
- D) Hasâisu'n-nebî
- E) Esmâü'n-nebî

2. Ünite Hadis 7 soru

1. "Benim ve sizin durumunuz, ateş yakıp da ateşine çekirgeler ve kelebekler düşmeye başlayınca, onlara engel olmaya çalışan adamın durumuna benzer. Ben sizi ateşten korumak için kuşaklarınızdan tutuyorum, siz ise benim elimden kurtulmaya, ateşe girmeye çalışıyorsunuz." (Müslim, Fezâil, 19.)

Verilen hadis doğrultusunda,

I. Peygamberimizin uyarıları ümmetine kıyamete kadar rehberdir.

II. Peygamberler insanları uyararak için gönderilmişlerdir.
III. Çölde ateş yakılınca kelebekler ve çekirgeler ateşe girerler.
IV. Ateşe atılan çekirge ve kelebekleri kurtarmak gerekir.
V. Hz. Peygamber (s.a.v) ümmetine karşı merhametli ve şefkatlidir.

ifadelerinden hangilerine ulaşılabilir?

- A) I- II-III B) I-II-V
C) II-III-IV D) II -IV-V
E) III-IV-V

2. Ebû Saîd el-Hudrî demiştir ki: "Resûlullâh ashâbına namaz kıldırırken ayakkabılarını çı karıverdi ve sol tarafına koydu. Bunu gören cemaat de ayakkabılarını çıkardılar. Resûlullah namazı bitirince: 'Ayakkabılarınızı niçin çıkardınız?' diye sordu, (Onlar da:) 'Senin çıkardığını gördük de (onun için) çıkardık.' dediler. Bu nun üzerine Resûlullâh şöyle buyurdu:'Bana Cebrail gelip ayakkabılarımda pislik olduğunu haber ver di. Sizden bir kimse mescide geldiği zaman, baksın, ayakkabı rında pislik varsa silsin ve onlarla namaz kılsın.' buyurdu." (Ebu Davut, Salat, 91)

Hadisten hareketle aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılabilir?

- A) Namaza kılarırken Hz. Peygamber'i örnek almalıyız.
B) Namaz kılmadan önce necasetten taharet sağlanmalıdır
C) Sadece Peygambere has özel durumlar vardır
D) Hz. Peygamber'in bütün fiilleri taklit edilmelidir
E) Temiz olması şartıyla ayakkabı ile de namaz kılınabilir.

3. "İman edip imanlarına zulüm karıştırmayanlar emniyet içinde olanlar işte onlardır." (En'am suresi, 82. ayet) Bu ayet inince endişelenmeye başlayan sahabe "İçimizde şöyle veya böyle zulmetmeyen, nefesine zulmü karıştırmayan hiç kimse yoktur." düşüncesiyle Hz. Peygamber'e (s.a.v.) gelip şunları söylediler: Ey Allah'ın elçisi. Bizim hâlimiz ne olacak? Hangimiz zulmetmiyoruz ki? Hz. Peygamber (s.a.v.), bu ayetteki yanlış anlaşılmayı şöyle giderdi: Ayette geçen zulüm şirk anlamındadır. Lokman'ın oğluna "şirk en büyük zulümdür." (Lokman suresi, 1.ayet) dediğini duymadınız mı? (Müslim, İman,197)

Bu olaydan hareketle Sünnet'in Kur'an karşısındaki konumu hakkında aşağıdaki yargılardan hangisi doğrudur?

- A) Sünnet Kur'an'ın yanında dinin ikinci kaynağıdır.
B) Sünnet lafızıyla ve manasıyla vahy eseridir
C) Sünnet Kur'an'ın umum ifade eden ayetlerini tahsis eder.
D) Hz. Peygamber Kur'an'ı tebliğ edip uygulamasını göstermiştir.
E) Kur'an'ın bütün ayetleri sünnet olmadan anlaşılabilir.

4. Sahabeden Seleme b. Ekva (r.a) şöyle demiştir: Peygamber (s.a.v.) bayram hutbesinde: —Sizlerden her kim kurban keserse, bayramın üçüncü gece sinden sonra evinde kurban etinden bir şey bulunduğu hâlde sabahlamasın buyurdu. Ertesi sene gelince sahâbîler: — Yâ Rasulallah! (Kurban etlerini) geçen sene yaptığımız gibi mi dağıtacağız? diye sordular. Rasûlullah şöyle cevap verdi:

—Bu yıl kendiniz yiyiniz, başkalarına yediriniz ve ailenize azık ediniz. Çünkü geçen sene insanlar arasında geçim zorluğu vardı.

Bu sebeple ben o sene insanlara yardım etmenizi istedim. (Buhârî, Edâhi, 25)

Hadisten hareketle aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılabilir?

- A) Şartların değişmesiyle hükümler de değişebilir
B) Hz. Peygamberin emirlerinin hikmeti araştırılmalıdır
C) Hz. Peygamberin emirlerine sorgulanmadan uyulmalıdır.
D) Hz. Peygamber toplumun maslahatı için emir verir.
E) Hadislerin hangi şart ve ortamda söylendiği bilinmelidir.
5. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) peygamberliğine özgü birtakım davranışları vardır. Bunlara "hasaisu'n-nebi" denir.

Buna göre;

- I. Visal orucu (iftar etmeden iki gün üste) tutması,
II. Gece namazlarının farz olması,
III. Abdest almadan önce misvak kullanması.

ifadelerinden hangileri "hasaisu'n-nebi" kapsamında?

- A) Yalnız I B) Yalnız II
C) I ve II D) I ve III
E) I, II ve III

6. Hz. Peygamber (s.a.v.) Medine'ye geldiğinde Medineliler hurma ağaçlarını aşıyorlardı. Allah Resûlü, "Ne yapıyorsunuz?" diye sorunca onlar da, "Bunu öteden beri yaparız." dediler. Bunun üzerine Allah Resûlü, "Sanırım bunu yapmasanız daha hayırlı olur." buyurdu. Onlar da aşılamaı bıraktılar. Akabinde hurmalar az ürün verdi. Bu durumu Hz. Peygamber'e (s.a.v.) bildirdiklerinde o şöyle buyurdu: "Ben ancak bir insanım, size dininizle ilgili bir şey emredersem onu alın, kendi görüşüme göre bir şey emredersem (unutmayın ki) ben ancak bir insanım." (Müslim, Fedail, 140)

Verilen hadis-i şeriften aşağıdakilerden hangisi çıkarılabilir?

- A) Sahabe her konuda hareket etmeden önce Resûlullah'a danıştı.
B) Hz. Peygamber (s.a.v.) Medine'ye gelmeden önce hurma hasadıyla uğraşmıştır.
C) Hz. Peygamber'in (s.a.v.) bütün söz ve fiilleri aynı derecede bağlayıcı değildir.
D) Hz. Muhammed'in (s.a.v.) sünneti her iş dalıyla ilgili bilgi verir.
E) Hz. Peygamber (s.a.v.) hurma ağaçlarının korunması bilgisini vahiyyle öğrenmiştir.

7. Aşağıda verilen hadislerden hangisi sünnetin önemi ile ilgili değildir?

- A) "Bana itaat eden, Allah'a itaat etmiştir. Bana isyan eden, Allah'a isyan etmiştir..." (Müslim, İmare, 33)
B) "...Size bir şeyi yasakladığım zaman ondan kaçınınız. Bir şey emrettiğim zaman gücünüzün yettiği ölçüde onu yerine getirin."(Buhari, İ'tisam,2)
C) "...Kim Allah'a ve Resulüne itaat ederse doğru yolu bulmuştur. Kim onlara isyan ederse ancak kendisine zarar verir. Allah'a hiçbir şekilde zarar veremez." (Ebu Davut, Salat, 221, 223)
D) "Size iki şey bırakıyorum, onlara sınıksız sarıldığınız

sürece yolunuzu şaşırmayacaksınız: Bunlar Allah'ın kitabı ve Peygamberinin sünneti." (Muvatta, Kader, 3)
E) "...Muhammed'in canı elinde olan Allah'a yemin olsun ki mümin bal arısına benzer; güzel şeyler yer, güzel şeyler üretir, (güzel yerlere) konar, (konduğu yeri de) kırmaz ve bozmaz."(İbni Hanbel, II, 199)

3. ÜNİTE HADİS TARİHİ

1. Hz. Peygamber Döneminde Hadis

Temel görevi insanlara dini öğretmek olan Peygamberimiz bu görevini Kur'an-ı Kerim'i okuyarak ve açıklayarak yerine getirmiştir. Ayet bulunmayan konularda kendisi tarafından konulan kurallar ve yapılan izahlar ile çözüm üretmiştir. Hz. Peygamber, ashabına bu anlamdaki söz, davranış ve uygulamalarını bizzat öğrenmeleri ve başkalarına öğretmelerini tavsiye etmiştir. Sahabe, Peygamber Efendimizden öğrendikleri bilgiyi başkalarına da taşımanın gayreti içinde olmuştur. Ancak hadisleri öğrenme ve başkalarına öğretme konusunda bütün sahâbîler aynı imkânâ sahip değildi.

Sahabenin bir kısmı Resul-i Ekrem'in yanından ayrılmadığı için çok hadis duyma imkânı bulmuştur. Diğer bir kısım sahâbî ise işiyle gücüyle meşgul olmuş ve Efendimizle ancak zaman zaman görüşebilmiştir. Ancak zaman zaman Efendimiz ile görüşebilen sahâbîler eksiklerini diğer sahâbîlerden öğrenerek telafi etmiştir.

Hz. Ömer, Ensar'dan olan komşusu İtbân b. Mâlik ile ilgili şunu anlatır:

Ensâr'dan bir komşum ile Benî Ümeyye b. Zeyd yurdunda oturuyordum. Bu yer Medine'nin Avâlî bölgesinde idi. Resulullah'ın yanına nöbetleşe gelirdik. Bir gün o gelir, bir gün de ben gelirdim. Ben geldiğim zaman o gün vahiy ve başka ne duyarsam haberini komşuma iletirdim. O da geldiği zaman böyle yapardı.

İslam'ın ilk dönemlerinde hadislerin yazıya geçirilmemesinin nedenleri:

- Peygamberimizin yazılmasına müsaade etmemesi
- O dönemde yazının yaygın kullanılmaması
- Ashabın büyük bir kısmının okuma yazma bilmemesi

Hz. Peygamber, okuryazar sahâbîler çoğaldıktan ve yazı da yaygınlaştıktan sonra hadislerin yazılmasını serbest bırakmıştır.

Genç sahâbîlerden Abdullah b. Amr b. Âs (ö. 65/684) hadis yazmak için Efendimizden izin istemiştir. İzin verilmesi üzerine uyduğu hadisleri yazarak es-Sahîfetü's-Sâdıka isimli nüshada bir araya getirmiştir.

Peygamber Efendimizin devlet başkanı olarak yazdırdığı birçok belge ile bunların içeriği hadis olarak nakledilmiş ve hadis kitaplarına girmiştir:

- Medine devlet anayasası

- Diplomatik yazışmalar
- Komutanlarla yapılan yazışmalar
- İslam'a davet mektupları
- Beratlar (emannâme)
- Nüfus sayımı sonuçları

2. Sahabe Döneminde Hadis

Peygamber Efendimizin 11 (632) yılında vefatıyla başlayan ve 110 (728) yılında son sahâbinin vefat etmesiyle biten zaman dilimine Sahabe Dönemi denir.

- Peygamberimizi görme şerefine erişemeyen yeni Müslümanlar onunla ilgili bilgileri öğrenmek için ashâba müracaat etmişlerdir.
- Resul-i Ekrem'in vefatından sonra Kur'an-ı Kerim'de yer almayan meselelerin çözümü için hadise ve sünnete başvurma ihtiyacı doğmuştur.
- Bu hususlar sahabe döneminde hadis ve sünnetin araştırılmasına ve tespit edilip not edilmesine önemli katkı sağlamıştır.

Peygamber Efendimizden sonraki dönemde hadis yazmaya ve yazdıklarını toplamaya ilk teşebbüs eden halifeler; Hz. Ebu Bekir ile Hz. Ömer'in hadisleri yazmaktan vazgeçmelerinin iki temel sebebi vardır:

- Hadisleri Peygamberimizin ağzından çıktığı şekilde nakledememe korkusu
- Yeni Müslüman olanların Kur'an okumayı öğrenmeden hadisle meşgul olmaya yönelecekleri endişesi

Hadis yazan sahâbîlerden bazıları;

- Abdullah b. Abbâs
- Abdullah b. Amr b. Âs
- Abdullah b. Ömer
- Câbir b. Abdullah
- Sa'd b. Ubâde
- Ali b. Ebu Tâlib
- Semüre b. Cündeb

Sahâbîler derledikleri hadisleri **es-Sahîfe** ismi verilen küçük çaplı not defterlerine kaydetmiştir. Bu notlardaki hadisler sözlü veya yazılı olarak talebelere, bunlar yoluyla da sonraki dönemin büyük kitaplarına intikal etmiştir.

es-Sahîfetü's-Sahîha

Ebu Hüreyre'nin öğrendiği hadisleri yazdığı eseridir. Orijinal olarak günümüze ulaşmıştır.

Sahabe döneminde;

- Hadis yazarlar bulunmakla birlikte, hadisler yazılı olmaktan çok şifâhî/ sözlü olarak öğrenilip nakledilmiştir.
- Hadisler sonraki nesillere bir metin bırakmak maksadıyla yazılmamıştır.
- Yazılan hadisler ve bunlardan oluşturulan metinler, herhangi bir sisteme göre tasnif edilmemiş, konu gözetilmeden alt alta yazılmıştır.

- Ezberlenen hadisleri kolayca müzakere etmek ve unutmamak için hadisler yazıya geçirilmiştir.

3. Tâbiîn Döneminde Hadis

Tâbiîn, Tâbiî sözcüğünün çoğuludur.

Tabiî, sahabeden herhangi biriyle mümin olarak görüşüp ondan ilim alan ve iman üzere ölen kimseye denir. Sahabenin dizinin dibinde yetişen ve hadisi onlardan öğrenen Tâbiîn Dönemi'nde hadis ilmi açısından önemli gelişmeler olmuştur. • Tâbiîn dönemi, Hicrî 110 (m.728)'dan hicretin 180. (796) senesine kadar devam eder.

→ Hadisleri ezberleme ve nakletmenin yanında onları yazıya geçirerek kayıt altına alma faaliyetleri artmış ve hızlı bir şekilde yayılmıştır.

→ Aynı tarihlerde art niyetli bazı kimseler çeşitli sebeplerle hadis uydurmaya başlamıştır.

Bundan dolayı hadis rivayeti ile yakından ilgilenen sahabe ve tâbiîler, kendilerine ulaşan hadislerin Peygamber Efendimizden gelip gelmediğini araştırmaya ve sened sormaya başlamışlardır. Rihle, hadis öğrenmek ve raviler hakkında bilgi edinmek maksadıyla çıkılan ilmî seyahatlerdir. Rihle sayesinde;

- İslam dünyasının farklı bölgelerine dağılmış olan ashabin buldukları yerlerde naklettikleri hadisler öğrenilmiştir.
- Bu hadisler kayda geçirilmiş ve kaybolması önlenmiştir.
- Hadislerin tedvîn ve tasnif faaliyetleri hız kazanmıştır.

4. Hadislerin Tedvin ve Tasnifi

Hadis metinlerinin belli bir sınıflandırmaya tabi tutulmadan yazılıp derlenmesine tedvin denir. Hadisleri ve hadisle ilgili bilgileri belli bir esasa göre düzenlemeye ise tasnif denir.

4.1. Hadis Kaynaklarının Tedvin ve Tasnifi

Abdülaziz b. Mervân;

- Sahabilerden nakledilen hadisleri bir araya getirmek için harekete geçmiştir.
- Tedvin faaliyetini ilk başlatan kişidir.
- Bu işi sonuçlandıramadan vefat etmiştir.
- Emevî Devletinin Mısır Valisidir.

Biliyor musunuz?

Abdülaziz b. Mervân'ın yarıda bıraktığı tedvin çalışması, Emevî Devletini yöneten oğlu Ömer b. Abdülaziz tarafından devletin resmî bir faaliyeti olarak gerçekleştirilmiştir.

- Tedvin döneminde hadisler belli bir sınıflandırmaya tâbi tutulmadan karışık bir şekilde bir araya getirilmiştir.
- Bu nedenle kitaplardaki hadisleri bulmak ve onlardan yararlanmak çok zordu.

- Bu zorluğu ortadan kaldırmak için hadisler belli bir esasa göre düzenlenmiş, tasnife tabi tutulmuştur.

Tasnif döneminde yazılan eserlere genel olarak **musannef** adı verilir. Eserlerin bir kısmı hadisleri konularına göre sıralamıştır. Diğer bir kısmı hadislerin ilk ravileri olan sahabileri esas almıştır.

Konularına göre yazılan kitaplar

Câmi; Dinin bütün yönleri ile ilgili konuların tamamını kapsayan hadis kitaplarıdır.

Sünen; Fıkıh ilminin konuları esas alınarak bölümlere ayrılan hadis kitaplarıdır.

Musannef; Sünenlerin muhtevasına sahabe ve tabiunun söz ve fillerinin ilavesiyle meydana getirilmiş eserlerdir. Konularına göre tasnif edilen eserlerde hadisler Kitâb adı verilen bölümlerde zikredilir. Bu bölümler kendi içinde "bab" adı verilen konu başlıklarına ayrılmıştır. Her başlık altında ilgili hadisler kaydedilmiştir.

Sahabi **ravilere** göre sınıflandırılarak yazılan hadis kitaplarına Müsned ve Mu'cem gibi adlar verilmiştir. Müsned ve Mu'cemlerde hadisler Ehâdîsü Ebî Bekr (Hz. Ebu Bekir'in hadisleri), Ehâdîsü Ömer (Hz. Ömer'in hadisleri) şeklinde açılan başlıklar altında sıralanmıştır.

4.2. Kütüb-i Sitte ve Musannifleri

Hicri 3. asırda tasnif faaliyeti;

- Bütün hadislerin bir araya getirilmesi
- Hadisle meşgul olanların çoğalması
- Büyük muhaddislerin yetişmesiyle zirveye ulaşmıştır.

Hicri 3. asırda sahih rivayetleri içeren hadis eserleri meydana getirilmiştir. Bu eserlerin en itibar edilenleri **Kütüb-i Sitte (altı temel hadis kitabı)** adıyla meşhur olan eserlerdir.

Buhari

- Tam adı, Ebu Abdillâh Muhammed b. İsmâîl el-Buhârî'dir.
- Genç yaştan itibaren ilmî seyahatlere başlamıştır.
- Önemli ilim merkezlerini dolaşarak devrin en meşhur muhaddislerinden hadis okumuştur.
- Buhârî hadis ilminde eşsiz bir otoritedir.
- O, sadece sahih hadisleri bir araya getirmeye çalışan ilk kişidir.
- Hicri 256 (870) yılında vefat etmiştir. Buhârî - el-Câmiu's-Sahih On altı yılda tamamladığı eser, devrinin hadis otoriteleri tarafından takdir toplamıştır. İslam dünyasında ilim ehli tarafından Kur'anı Kerim'den sonra en sahih kitap kabul edilmiştir.

Müslim

- Tam adı, Ebü'l-Hüseyn Müslim b. Haccâc el-Kuşeyrî'dir.
- On iki yaşından itibaren hadis öğrenmeye başlamıştır.

- Önemli ilim merkezlerini dolaşarak meşhur hocalardan istifade etmiştir.
- Buhârî ve Ahmed b. Hanbel hocaları arasında yer alır.
- Hicri 261 (875) yılında vefat etmiştir. Müslim- el-Câmiu's-Sahih Hocası Buhârî gibi sadece sahih hadis toplamak için gayret etmiştir. On beş yılda tamamladığı eser, devrin bazı ünlü muhaddislerinin onayını ve takdirini almıştır.

\ Buhari ve Müslim'in eserlerine **Sahihân** veya Sahihayn (sadece sahih hadis ihtiva eden iki eser) ismiyle meşhur olmuştur.

Hem Sahih-i Buhârî hem de Sahih- i Müslim'de yer alan hadisler Kur'an-ı Kerim'den sonra en sahih metinler kabul edilmiştir. Bu hadisler özel olarak **Müttefekun aleyh** (Buhârî ve Müslim'in üzerinde ittifak ettiği hadis) şeklinde isimlendirilmiştir.

Tirmizî

- Tam adı, Ebu Îsâ Muhammed b. Îsa et-Tirmizî'dir.
- Memleketinde aldığı ilk eğitiminden sonra ilim merkezlerini dolaşmıştır.
- Hocaları arasında Kütüb-i Sitte müelliflerinden Buhârî ve Müslim gibi muhaddisler bulunmaktadır.
- Hicri 279 (892) yılında vefat etmiştir. Tirmizî - es-Sünen Eser, bazı kimseler tarafından el-Câmi', bazılarınca da es-Sünen olarak isimlendirilmiştir. Devrinin önemli bir kısım âlimleri tarafından takdir görmüştür.

Ebu Dâvûd

- Tam adı, Ebu Dâvûd Süleyman b. Eş'as es-Sicistânî'dir.
- Genç yaşından itibaren ilmî seyahatlere başlamıştır.
- Ali b. Medînî ve Ahmed b. Hanbel gibi ünlü muhaddislerden hadis dinlemiştir.
- Tanınmış talebeleri arasında Tirmizî ve benzeri muhaddisler vardır.
- Hicri 275 (889) yılında vefat etmiştir. Ebu Dâvûd - es-Sünen Bu eseri uzun süren ilmî seyahatleri esnasında topladığı hadislerden seçmek suretiyle meydana getirmiştir. Yirmi yılda tamamlanan eser hocası Ahmed b. Hanbel tarafından takdir edilmiştir.

Nesâî

- Tam adı, Ebu Abdurrahman Ahmed b. Şuayb en-Nesâî'dir.
- On beş yaşında iken ilim tahsiline başlamıştır.
- Önemli ilim merkezlerini dolaşmıştır.
- Birçok ünlü muhaddisten hadis dinlemiştir.
- Hicri 303 (915) yılında vefat etmiştir. Nesâî - es-Sünen Nesâî bu eserinde, hadis seçiminde oldukça titiz davranmıştır. Hadislerin kabulünde ağır şartlar ileri sürmüştür.

İbn Mâce

- Tam adı, Ebu Abdillâh Muhammed b. Yezîd el-Kazvinî'dir.

- 15-20 yaşlarında iken memleketinde ilimle meşgul olmaya başlamıştır.
- Önemli ilim merkezlerini dolaşmıştır.
- İlim merkezlerinde karşılaştığı âlimlerden istifade etmiştir.
- Hicri 273 (887) yılında vefat etmiştir.

İbn Mâce - es-Sünen

Bu eser, sonraki dönem âlimleri tarafından Kütüb-i Sitte'nin altıncı kitabı kabul edilmiştir. Düzgün tertibi, az tekrarı ve kısa hadisleriyle dikkat çekmiştir.

Kütüb-i Sitte'nin dört süneni ilim ehli tarafından **Sünen-i erbaa veya Kütüb-i erbaa (dört sünen kitabı)** olarak bilinmektedir.

Üç hadis kaynağının Kütüb-i Sitte'ye ilâve edilmesiyle **Kütüb-i Tis'a (dokuz temel hadis kitabı)** şeklinde bir kavram ortaya çıkmış ve yaygınlaşmıştır.

İlâve edilen üç eser ve müellifleri:

İmam Malik - El-Muvatta'

- Tam adı, Ebu Abdillâh Mâlik b. Enes el-Esbahî'dir.
- Mâlikî mezhebinin imamı olan Mâlik b. Enes, Medine'de yetişmiştir.
- En meşhur hocası İbn Şihâb ez-Zührî'dir.
- Yirmi yaşından itibaren Mescid-i Nebî'de hadis ile fıkıh okumuştur.

• Ders halkasına katılanlar arasında İmam Ebu Hanîfe ve talebeleri gibi meşhur fakihler bulunmaktadır.

- Hicri 179 (795) yılında vefat etmiştir.

Mâlik b. Enes - el-Muvatta

Hadis otoritelerince bu ilmin zirve şahsiyetlerinden biri kabul edilen ve çok hadis ezberlemiş olan İmam Mâlik titizliği sebebiyle az rivayette bulunmuştur. Seçtiği hadisleri bu eserinde toplamıştır.

Dârimî ve es-Sünen

- Tam adı, Ebu Muhammed Abdullah b. Abdurrahman ed-Dârimî'dir.
- Memleketinde aldığı ilk eğitiminden sonra ilmî seyahatlere çıkmıştır.
- Buralarda karşılaştığı birçok meşhur âlimden hadis dinlemiştir.
- Talebeleri arasında Buhârî, Müslim, Tirmizî, Ebu Dâvûd ve Nesâî gibi otoriteler bulunmaktadır.
- Zühd esasına dayalı mütevâzi bir hayat yaşamıştır.
- Hicri 255 (869) yılında vefat etmiştir. Dârimî - es-Sünen Tertibi mükemmel bir eserdir.

Ahmed b. Hanbel ve el-Müsned'

- Tam adı, Ebu Abdillâh Ahmed b. Hanbel eş-Şeybânî'dir.
- Hanbelî mezhebinin imamıdır.
- Bağdat'ta doğmuş ve burada büyüüp yetişmiştir.

- İlk eğitiminden sonra hadisle meşgul olmaya başlamış, devrin en meşhur muhaddislerinin ders halkalarına katılmıştır.
- Talebeleri arasında Buhârî, Müslim, Tirmizî, Ebu Dâvûd ve Nesâî bulunmaktadır.
- Hicrî 241 (855) yılında vefat etmiştir. Ahmed b. Hanbel - el-Müsned 1000 civarında sahabeden nakledilen 27.500'den fazla hadis ihtiva etmektedir. Sadece sahih hadis derlemek maksadıyla yazılmadığı için içinde hasen ve zayıf rivayetler de yer almıştır.

5. Tedvin ve Tasnif Sonrası Hadis Çalışmaları

İlk üç asırda derlenen hadisler ve yazılan eserler, H. 4. (M. 10) asırdan itibaren okunup rivayet edilmiştir. Ayrıca bu eserler sened, ravi, rivayet, metin ve içerik açısından incelenmeye başlanmıştır. Bu incelemeler neticesinde yeni birtakım çalışmalar ortaya çıkmıştır.

Şerh Çalışmaları

Şerh, bir hadisin veya bir hadis kitabında yer alan rivayetlerin kelime ve kavramlarını açıklamak, hadisten çıkan hükümlere yer vermek gibi anlamlarda kullanılır. Kütüb-i Sitte'nin hepsi Türkçe'ye tercüme edilmiş, bir kısmı ayrıca Türkçe olarak şerh edilmiştir. Geçmişten günümüze Buhârî ve Müslim'in Sahih'leri üzerine çeşitli şerhler yapılmıştır. Kur'an-ı Kerim'in ayetlerini doğru bir şekilde anlamak için tefsirlere müracaat etmek ne kadar önemli ise hadisleri doğru anlamlandırmak için de şerhlere bakmak o derecede önemlidir.

Kırk Hadis Derlemeleri

Kütüb-i Sitte ve diğer hadis kitaplarından **bir konuya veya çeşitli konulara dair kırk hadisi** bir araya getirmek suretiyle oluşturulan eserlerdir. Birçok hadis âlimi kırk hadis derlemesi yapmıştır ve bu gelenek günümüzde hâlâ devam etmektedir. Tasnif dönemi ve sonrasında siyasi, sosyal, hukukî ve ahlaki bütün konuları içeren hadis kitapları yazılmıştır. Bazı âlimler bu kitaplardan özellikle ahlak ve âdâb konularını içeren, günlük hayatlarında Müslümanlara rehber vazifesi gören hadisleri seçerek çeşitli kitaplar yazmışlardır:

Buhârî, el-Edebü'l-Müfred

Bu alanda ilk yazılan eserlerden biri İmam Buhârî'nin "el-Edebü'l-Müfred" isimli eseridir. Peygamber Efendimizin ve ashabının âdâb ile ilgili söz ve fiillerini toplayan bu kitap, alanının en önemli kaynaklarından biridir. el-Edebü'l-Müfred Türkçe 'ye de tercüme edilmiştir.

Münzirî, et-Terğîb ve't-Terhîb

Eser, Kütüb-i Sitte ve diğer bazı kaynaklardan dinin yapılmasını ve yapılmamasını istediği hususlarla ilgili hadisleri ihtiva etmektedir. Türkçe tercümesi de vardır.

Nevevî, Riyâzü's- Sâlihîn

Kütüb-i Sitte'den derlenerek kaleme alınan eserlerin en meşhuru Nevevî'nin Riyâzü's-Sâlihîn'idir. Eser İslam âdâb ve ahlakını tespit etmek, günlük hayatında iyi bir Müslüman olarak yaşamak, dünya ve ahiret saâdetini elde etmek isteyenlere rehber olması maksadıyla yazılmıştır. Riyâzü's-Sâlihîn, İslam dünyasında Müslümanların el kitabı olmuştur.

3. Ünite 50 soru

- I. "Bana kitapla birlikte onun bir benzeri daha verildi." (Ebû Dâvûd, Sünnet, 5.)
II. "Her işittiğini aktarmak kişiye yalan olarak yeter." (Müslim, Mukaddime, 5.)
III. "Sizler benden (sözlerimi) işitiyorsunuz. Sizden de başkaları işitecek. Onlardan da başkaları işitecektir." (Ebû Dâvûd, İlim, 10.)
IV. "Sözümü işiten ve işittiği şekilde bir başkasına ulaştıran kişinin Allah yüzünü ak etsin." (Tirmizî, İlim, 7.)

Yukarıda verilen hadislerden hangisi Allah Resulü'nün hadis rivayetine olumlu bakışını özellikle vurgulamaktadır?

- A) Yalnız III
B) Yalnız IV
C) I ve IV
D) III ve IV
E) II, III ve IV

2. Hadis tarihi açısından ezberleme, nakletme, yazarak kayıt altına alma, isnad çalışmaları ve rihle yolculuklarının ağırlıkta olduğu dönem aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Hz. Peygamber dönemi
B) Sahabe dönemi
C) Tâbiîn dönemi
D) Kütüb-i Sitte yazım dönemi
E) Tedvin ve tasnif sonrası dönem

3. Aşağıdakilerden hangisi ashabın Allah Resulü'nden hadis öğrenme metodlarından biri değildir?

- A) Hz. Peygamber'in yanından ayrılmayıp her yapıp söyleneni hafızaya kaydetmeleri
B) Her zaman söylenenleri not alan sekiz-on kâtibin daima mecliste bulundurulması
C) İş gücü sahibi olanın arkadaşıyla anlaşıp nöbetleşe Peygamberimizi (s.a.v.) takip etmesi
D) Kendi aralarında fikir alışverişinde bulunarak duyduklarını birbirlerine nakletmeleri
E) Medine dışında olanın gelip Hz. Peygamber'in yanında günlerce kalıp öğrenmesi

4. Enes b. Mâlik şöyle der: "Biz Peygamber Efendimizin yanında bulunur ve ondan hadis öğrenirdik. Onun yanından ayrıldığımızda da o hadisleri iyice belleyinceye kadar kendi aramızda

müzakere ederdik.” (Hatîb el-Bağdâdî, el-Câmi’ li-ahlak’r-râvî ve âdâbî’s-sâmi’, C 1, s. 363-364.)

Bu rivayette hadis öğretimiyle ilgili aşağıdaki sonuçların hangisine ulaşamaz?

- A) Hadisleri hatırlamak için yazıya geçirmeye uğraştıklarına
- B) Kendi aralarında fikir alışverişinde bulunmalarına
- C) Öğrendikten sonra kavrayıncaya kadar gayret ettiklerine
- D) Öğrendiklerini unutmamak için ezberlemeye çalıştıklarına
- E) Peygamberimizden (s.a.v.) bizzat öğrenmeye çalışmalarına

5. Peygamberimiz (s.a.v) döneminde hadis müzakeresi Mescid-i Nebevî’nin bitişiğinde bulunan ve zamanla bir eğitim merkezine dönüşen yerde yapıldı. Çoğunlukla yoksul ve kalacak yeri olmayan sahabîler burada geceler, ilimle meşgul olmak isteyenler de onlara katılırdı. Sahabilerin bir kısmı devamlı bir kısmı da geçici olarak burada kalırdı.

Parçada bahsedilen mekânın adı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Ashab-ı Kirâm
- B) Muhadram
- C) Rihle
- D) Suffe
- E) Tâbiîn

6. Aşağıdakilerden hangisi Peygamber Efendimizin devlet başkanı olarak yazdırdığı ve içeriği hadis olarak nakledilen belgelerden değildir?

- A) Alım satım belgeleri
- B) Beratlar (emannâme)
- C) Nüfus sayımı sonuçları
- D) Sahabe sözleri ve fetvaları
- E) Vali ve komutanlarla yapılan yazışmalar

7. Bin civarında sahabinin Peygamberimizden (s.a.v.) hadis naklettiği, bunlardan 52 kişinin hadisleri aynı zamanda yazdığı bilinmektedir. Aşağıdakilerden hangisi hadis yazan sahabilerden değildir?

- A) Abdullah b. Abbâs
- B) Abdullah b. Ömer b. Hattâb
- C) Ali b. Ebu Tâlib
- D) Câbir b. Abdullah
- E) Musab b. Umeyr

8. I. Peygamberimiz (s.a.v.) hayatta iken ona iman eden, ancak kendisiyle görüşme imkânı bulamayan kişilere muhadram denir. Muhadramlar da sahabeden sayılır.

II. Sahabeden herhangi biriyle mümin olarak görüşüp ondan ilim alan ve iman üzere ölen kimselere tâbiîn denir.

III. Tasnif, hadis öğrenmek ve raviler hakkında bilgi edinmek maksadıyla çıkılan ilmî seyahatlerdir.

Verilen bilgilerden hangisi/hangileri doğrudur?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız II
- C) I ve II
- D) II ve III
- E) I, II, III

9. Sahabe döneminin ilk yazılı kaynaklarından olup orijinali günümüze kadar gelen, içinde 138 hadis bulunan derlemedir. Ebu Hüreyre’nin talebesi Hemmâm b. Münebbih’e yazdırdığı ve Türkçe’ye de birkaç tercümesi yapılmış olan bu eserin adı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Es-Sünne Kable’t-Tedvîn
- B) Es-Sahîfetü’s-Sahîha
- C) el-Edebü’l-Müfred
- D) Mu’cemü Ebî Hureyre
- E) Riyâzü’s-Sâlihîn

10. Hadis tarihi açısından aşağıdakilerden hangisi sahabe döneminin belirgin özelliğini yansıtmaktadır?

- A) Art niyetli bazı kimseler çeşitli sebeplerle hadis uydurmaya başlamıştır.
- B) Hadisleri yazıya geçirip kayıt altına alma faaliyetleri artmış ve hızlı bir şekilde yayılmıştır.
- C) Hadislerin Nebi’den (s.a.v.) gelip gelmediğini araştırma ve sened sorulmaya başlanmıştır.
- D) Hadis öğrenmek ve raviler hakkında bilgi edinmek amacıyla çıkılan ilmî yolculuklar artmıştır.
- E) Hadisler sözlü olarak öğrenilip ezberlenmiş ve kendi aralarında müzakere edilerek nakledilmiştir.

11. Rihle ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi doğru değildir?

- A) Bilgi alışverişiyle hadislerin illeti, cerh ve ta’dili gibi konularda yeni bilgiler elde edilmiştir.
- B) Fetihlerle pek çok ülkeye dağılan sahabenin bildiği hadisler kaybolmaktan kurtulmuştur.
- C) Hadislerin tedvîn ve tasnif edilmesi faaliyetleri hız kazanmıştır.
- D) Ravilerin hayatlarına dair bilgilere ulaşılması sayesinde tabakat kaynakları zenginleşmiştir.
- E) Yolculuk sırasında hac güzergâhını takip etmek zorunluluk olarak kabul edilmiştir.

12. İslam’ın ilk dönemlerinde Peygamberimiz (s.a.v.) bazı istisnalar haricinde Kur’an dışındaki kendi sözlerinin yazılmasına izin vermemiş fakat şartlar değiştikçe serbest bırakmıştır.

Aşağıdakilerden hangisi ashabi, hadisleri yazıyla tespit etmeye iten sebeplerden değildir?

- A) Başkasına duyurulmayınca hadisin kaybolup gitme tehlikesi
- B) Ezberlenen hadisleri kolayca müzakere etme arzusu
- C) Fethin çoğalması ve sahabenin göç etmesi sonucunda hadisin kaybolması
- D) Kendinden sonraki nesillere kalacak bir metin bırakma isteği

E) Sahabenin vefat etmesi sebebiyle hadisin ortadan kalkması

13. I. Sahabe Dönemi'nin ikinci yarısında, hicri 60'tan sonra başlayan tedvin faaliyeti, hadis metinlerinin herhangi bir sınıflandırma yapmadan yazılıp derlenmesidir.

II. Ravilere göre sınıflandırılarak yazılan hadis kitaplarına câmi ve sünen gibi adlar verilmiştir.
III. Tasnif döneminden günümüze ulaşan en eski derleme Ma'mer b. Râşid'in el-Câmi isimli eseridir.

Yukarıda verilen bilgilerden hangisi/ hangileri doğrudur?

- A) Yalnız I
B) Yalnız II
C) I ve III
D) II ve III
E) I, II ve III

14. Konularına göre yazılan hadis kitaplarına verilen isimler aşağıdakilerden hangisinde doğru olarak yer almaktadır?

- A) Âsâr, câmi, musannef, muvatta, sünen
B) Âsâr, müsned, müstedrek, müstahrec, sünen
C) Câmi, mu'cem, müstahrec, müsned, sünen
D) Mu'cem, muvatta, musannef, müstedrek, müstahrec
E) Musannef, muvatta, mu'cem, müsned, Müstedrek

15. Hadis tedvin faaliyeti hicri 60 yılından sonraki tarihlerde başlamıştır. Bu faaliyeti ilk başlatan, Emevî Devletinin Mısır Valisi'dir. Onun yarıda bıraktığı tedvin çalışması hicri 99-101 (717-719) yılları arasında Emevî Devleti'ni yöneten halife tarafından resmî bir fermanla ele alınarak tamamlanmıştır. Halife, sahabenin artık hayattan çekildiğini, tâbîilerin de birer birer vefat etmekte olduğunu görünce hadislerin kaybolacağı endişesiyle bu konuya ciddi bir şekilde eğilmiştir. Bazı âlimleri Şam'a davet etmiş, bir kısmıyla da doğrudan veya valileri aracılığı ile yazışarak onlardan faydalanmıştır. Medine Valisi Ebu Bekir b. Muhammed b. Hazm ve diğer şehirlerin valileri ile âlimlerine gönderdiği şu mektup hadis kaynaklarında yer alır: "Resulullah'ın hadislerini, sünnetlerini araştırınız ve toplayıp yazınız! Zira ben, bunları bilen âlimlerin ölüp gitmesiyle ilmin (hadis) kaybolmasından korkuyorum." (İbn Sa'd, et-Tabakâtü'l-Kübrâ, C 7, s. 448; Buhârî, İlim, 34.)

Parçada bahsedilen, hadis tedvini hususunda ilk resmi teşebbüsü harekete geçiren Emevî halifesi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) İbn Şihâb ez-Zührî
B) Ma'mer b. Râşid
C) Ömer b. Abdülaziz
D) Süleyman bin Abdülmelik
E) Yezid bin Abdülmelik

16. I. Câmi'ler, dinin bütün yönleri ile ilgili konuların tamamını kapsar.

II. Müstedrek, müellifin şartlarına uyduğu hâlde kitabına almadığı hadislerin derlendiği eserlerdir.

III. Musannef, sünenin içeriğine sahabe ve tabiunun söz ve fillerinin ilavesiyle meydana gelmiştir.

IV. Raviye göre sınıflandırılan müsnedlerde sahabe alfabetik, mu'cemlerde karışık olarak yer alır.

V. Âsâr; çoğunlukla ibadet, muamelat, iş, suçlara verilecek ceza; bazen de ahlak konusuyla ilgilidir.

Hadislerinin toplandığı eserlerle ilgili bilgilerden hangisi/hangileri doğrudur?

- A) Yalnız I
B) Yalnız III
C) I, II ve V
D) I, III ve IV
E) I, II ve III

17. Halife Ömer b. Abdülaziz'in talimatıyla hadislerin tedvinine başlayan ilk kişidir. Tedvin ettiği hadisleri defterler hâlinde Halife'ye vermiş, Halife de bunları ülkenin değişik merkezlerine gönderip yöneticilerin, ilim ehlinin ve halkın istifadesine sunmuştur. Tedvin sırasında diğerleri gibi sadece ahkam hadisleriyle yetinmemiş, fiilî sünnetleri de kaydetmiş, sahabe sözleri ve fetvâlarını da buna eklemiştir. Talebesi Ma'mer b. Râşid'in hocası ile ilgili olarak aktardığı şu bilgi onun topladığı yazılı malzeme hakkında fikir vermektedir: "Biz ondan çok hadis öğrendiğimizi zannederdik... Ancak sonradan kendisine ait kitapların yüklerle taşındığını gördük ve ondan öğrendiklerimizin ne kadar az olduğunu anladık." (Mehmet Efendioğlu, "Tedvin", DİA, C40, s. 267-269.)

Parçada bahsedilen hadis alimi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Abdülaziz b. Mervân
B) İbn Şihâb ez-Zührî
C) Mâlik b. Enes
D) Muhammed b. İsmâil el-Buhârî,
E) et-Tirmizî

18. Müsned ve Mu'cem'le ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi doğru değildir?

- A) Hadisler metnin ilk ravisi sahabe olan ravilere göre sınıflandırılarak yazılmıştır.
B) Hadisler "Hz. Ömer'in hadisleri" vb. şeklinde başlıklar altında konu gözetilmeksizin sıralanmıştır.
C) Her bölüm "bab" denilen konu başlıklarına ayrılmış, ilgili hadisler kaydedilmiştir.
D) Müsned, hem hadis çeşidini hem de bir kitap türünü ifade eden çift yönlü bir kavramdır.
E) Ravilerin sıralaması müsnedlerde karışık, mu'cemlerde alfabetiktir.

19. Hicri 2. asrın ortalarına doğru başlayan hadis tasnif faaliyeti çok hızlı gelişmiş, 3. asırda hadisler meşgul olanların artması ve büyük muhaddislerin yetişmesiyle zirveye ulaşmıştır. Bütün hadislere

ulaşma imkânının ortaya çıktığı bu asırda bazı âlimler uzmanlaşmış ve sahih rivayetleri kapsayan ve herkes tarafından kabul gören hadis eserleri meydana getirmişlerdir.

Hadis eserleri arasında en itibar edilen altı temel eseri ifade etmek üzere kullanılan kavram aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Kütüb-i Sitte B) Kütüb-i Tis'a
C) Riyâzü's-Sâlihîn D) Sahihayn
E) Sünen-i Erbaa

20.

Haritada doğum ve ölüm yeri, hadis toplamak için çıktığı yolculuklar gösterilen; el-Câmiu's-Sahih isimli eseriyle tanınan Kütüb-i Sitte müellifi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Buhârî B) Ebu Dâvûd
C) İbn Mace D) Müslim
E) Nesâî

21. I. Buhârî ve Müslim'in üzerinde ittifak ederek rivayet ettiği hadislere "müttefekun aleyh" adı verilir.

II. Buhârî ve Tirmizî'nin "Sahih"lerine "sadece sahih hadisleri kapsayan iki kitap" anlamında "Sahihayn" adı verilmiştir.

III. İbn Mâce'nin hadis seçimi ve ravi tenkidindeki titizliği eseri es-Sünen'in güvenilirliğini Sahih-i Müslim hadislerinin düzeyine çıkarmıştır.

IV. Sünen türü eserlerde ahkâma dair hadisler fıkıh kitaplarındaki tertibe göre sıralanır. Ayrıca ashâbın ve tâbiînin fetvaları da yer alır.

Kütüb-i Sitte ve müellifleriyle ilgili verilen bilgilerden hangisi/hangileri yanlıştır?

- A) Yalnız I B) Yalnız IV
C) II ve III D) III ve IV
E) I, II ve III

22. Kütüb-i Sitte adıyla meşhur olan altı hadis kitabı Dârimî, es-Sünen tasnif döneminin en güvenilir kitapları olarak kabul edilmiş ve dini konularda temel kaynak olarak kullanılmıştır.

Aynı şekilde sıkça kaynak olarak müracaat edilen üç eserin daha Kütüb-i Sitte'ye eklenmesiyle günümüzde Kütüb-i Tis'a (dokuz temel hadis kitabı) şeklinde bir kavram ortaya çıkmış ve yaygınlaşmıştır.

İlave edilen üç eser ve müellifi aşağıdakileri hangisinde doğru olarak verilmiştir?

- A) Ahmed b. Hanbel-Müsned, Buhârî ve Müslim-Sahihayn ve Dârimî-Sünen
B) Ahmed b. Hanbel-Müsned, Dârimî-Sünen ve İmam Mâlik-Muvatta
C) Buhârî ve Müslim-Sahihayn, İmam Mâlik-Muvatta ve İbn Mâce-Sünen
D) Buhârî- Camiu'ssahih, Dârimî-Sünen ve Nesai-Sünen
E) Ebu Davud-Sünen, İbn Mace-Sünen ve Tirmizi-Sünen

23. Hicri 164 (781) yılında Bağdat'ta dünyaya gelmiştir. İlk eğitiminden sonra hadisle meşgul olmuş, devrinin en meşhur muhaddislerinin ders halkalarına katılmıştır. Hocalarının sayısı 280 civarındadır. Talebeleri arasında Kütüb-i Sitte müelliflerinden Buhârî, Müslim, Tirmizî, Ebu Dâvûd ve Nesâî bulunur. Kurduğu her ilim meclisine aynı anda binlerce kimsenin katıldığı belirtilen müellif 241'de Bağdat'ta vefat etmiştir. Günümüze ulaşan en önemli eseri türünün en meşhurdur ve 1000 civarında sahabiden nakledilen 27.500'den fazla hadis ihtiva eder. Sadece sahih hadisleri derlemek amacıyla yazılmadığı için hasen ve zayıf rivayetler de yer alır. Eserde, İslam'a giriş tarihleri esas alınarak sahabilerin naklettiği hadisler tasnif edilmiştir. Hanım sahabilerin naklettikleri hadisler de isimlerinin altında sıralanmıştır. (Mehmet Yaşar Kandemir, DİA, C 2, s. 75-80.)

Parçada hakkında bilgi verilen müellifin tam adı ve eseri aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Ebu Abdillâh Muhammed b. Yezîd el-Kazvinî, es-Sünen
B) Ebu Abdillâh Mâlik b. Enes el-Esbahî, el-Muvatta
C) Ebu Abdillâh Ahmed b. Hanbel eş-Şeybânî, el-Müsned
D) Ebû'l-Hüseyn Müslim b. Haccâc el-Kuşeyrî, Câmiu's-Sahih
E) Ebu Muhammed Abdullah b. Abdirrahman

24. İlk üç asırda derlenen hadisler ve yazılan eserler, 4. asırdan itibaren okunup rivayet edilmiş, bir yandan da bazı açılardan incelenmiştir.

Aşağıdakilerden hangisi bu inceleme alanlarından biri değildir?

- A) Metin B) Metot
C) Ravi D) Rivayet
E) Sened

25. Bir hadisin veya bir hadis kitabında yer alan rivayetlerin kelime ve kavramlarını açıklamak, anlaşılması zor yerlerini izah etmek, i'rabını belirtmek, hadisten çıkan hükümlere yer vermek aşağıdaki kavramlardan hangisiyle açıklanır?

- A) İstinsah B) Şerh

C) Tasnif
E) Tefsir

D) Tedvin

E) I, II, IV ve V

26. Tasnif dönemi ve sonrasında siyasi, sosyal, hukuki ve ahlaki bütün konuları içeren hacimli hadis kitapları yazılmıştır. Bazı âlimler bu eserlerden özellikle ahlak konularını içeren; samimi, ihlaslı ve takva sahibi bir mümin olarak yaşamak isteyenlere rehber vazifesi gören ve cehennemden koruyup cennete teşvik eden hadisleri seçerek çeşitli kitaplar yazmışlardır. Bu alanda ilk yazılan önemli kaynaklardan birisi, İmam Buhârî'nin Türkçeye de tercüme edilmiş olan eseridir.

Peygamberimizin (s.a.v.) ve ashabının âdâb ile ilgili söz ve fiillerini toplayan bu kitap aşağıdakilerden hangisidir?

- A) el-Edebü'l-Müfred
B) Mişkâtü'l- Mesâbih
C) Mesâbihu's- Sünne
D) Ma'rifetu ulûmi'l-hadis
E) Riyâzü's-Sâlihîn

27. Türkçeye pek çok kimse tarafından tercüme edilmiş, zamanında benzerleriyle kıyaslanamayacak kadar ilgi görmüş, türünün en meşhur çalışması olan kırk hadisle ilgili derleme eser aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Hazinî ve Şerh-i Hadis- i Erbain
B) Kemal Ümmi ve Kırk Armağan
C) Mahmud b.Ali ve Nehcü'l-ferâdis
D) Nevevî ve Erbaûn en-Neveviyye
E) Nevâî ve Çihil Hadis

28. I. "...O Peygamber onlara iyiliği emreder, onları kötülükten meneder, onlara temiz şeyleri helal, pis şeyleri haram kılar, ağırlıklarını ve üzerlerindeki zincirleri çözer ..." (A'râf, suresi,157. ayet.)

II. "... Eğer bir hususta anlaşmazlığa düşerseniz -eğer gerçekten Allah'a ve ahirete inanıyorsanız onu Allah'a ve Resulü'ne götürün..." (Nisâ suresi, 59. ayet.)

III. "Artık sen öğüt ver, çünkü sen anacak bir uyarıcısın. Onlara egemen bir zorba değilsin." (Ğâşiye suresi, 21-22. ayet.)

IV. "De ki: Eğer Allah'ı seviyorsanız bana uyun ki Allah da sizi sevsin ve günahlarınızı bağışlasın ..." (Âl-i İmrân suresi, 31. ayet.)

V. "O, kendi arzusuna göre konuşmaz, onun (size söyledikleri), kendisine indirilmiş vahiyden başka bir şey değildir." (Necm suresi, 3-4. ayetler.)

Kur'an-ı Kerim'in anlaşılmasında hadisin (sünnetin) önemini vurgulama konusunda yukarıda verilen ayetlerden hangisi/ hangileri kullanılabilir?

- A) Yalnız I
B) Yalnız II
C) III ve V
D) II, III ve IV

29. Aşağıdakilerden hangisi temel hadis kaynaklarının dini anlamadaki fonksiyonları arasında yer almaz?

- A) Açıklama
B) Ayetleri izah etme
C) Hayra teşvik etme
D) Kanaatini belirtme
E) Uygulamada yardımcı olma

30. Abdullah b. Ömer, Kur'an'da sefer namazını bulamadığını söyleyen bir kimseye "Bak, biz hiçbir şeyi bilmezken Allah (c.c.), Muhammed'i (s.a.v.) bize peygamber olarak gönderdi. Bu sebeple biz, Allah

Resulü neyi nasıl yaparken görmüşsek onu öylece yaparız." (Muvatta, Sefer, 7.) demiştir. "Beni namaz kılarken nasıl görüyorsanız öyle kılınız." (Buhârî, Ezan, 18.)

Buna göre Peygamberimizin (s.a.v.) sözleriyle aşağıdaki ayetlerden hangisi ilişkilendirilemez?

- A) "... Peygamber size ne vermişse onu alın ve size neyi yasaklamışsa ondan kaçının. Allah'a karşı saygısızlık etmekten sakının..." (Haşr suresi, 7. ayet.)
B) "Andolsun, size içinizden öyle bir peygamber gelmiştir ki sizin sıkıntıya uğramanız ona ağır gelir; size çok düşkündür, müminlere karşı şefkat, merhamet doludur." (Tevbe suresi, 128.ayet.)
C) "Aralarında hükmetmesi için Allah'a ve Resulü'ne çağrıldıkları zaman inananların sözü ancak 'İşittik ve itaat ettik.' Demekten ibarettir. İşte saadete eren onlardır." (Nûr suresi, 51. ayet.)
D) "Allah ve resulü herhangi bir konuda hüküm verdiklerinde artık mümin bir erkek veya kadın için işlerinde tercih hakları yoktur..." (Ahzâb, 36. ayet.)
E) "Biz her bir peygamberi Allah'ın izniyle ancak kendisine itaat edilmesi için gönderdik..." (Nisâ suresi, 64. ayet.)

31. Tasnif döneminin günümüze ulaşan en eski eseri hangisidir?

- A) Hemmâm b. Münebbih, es-Sahîfe
B) Ma'mer b. Râşid, el-Câmi'
C) İmam Mâlik, el-Muvattâ
D) İmam Muhammed, el-Âsâr
E) Buhârî, el-Câmiu's-Sahih

32.

- I. Câmi'
II. Sünen
III. Musannef
IV. Müsned
V. Mu'cem

Yukarıda belirtilen hadis edebiyatı türlerinden hangileri ravilere göre tasnif edilmiştir?

- A) Yalnız IV
B) IV ve V

- C) III ve IV
E) III, IV ve V

D) I, II ve III

33. Aşağıdaki eserlerden hangisi Kütüb-i Sitte'ye dahil değildir?

- A) Sahih-i Buhârî
C) Sünen-i Ebu Dâvûd
E) Sünen-i Nesâî

B) Sahih-i Müslim

D) Sünen-i Beyhakî

34. Tasnif terimi hangi seçenekte doğru tarif edilmiştir?

- A) Hadislerin sahifelere yazılması
B) Hadislerin bir araya getirilerek kaybolmasının engellenmesi
C) Hadislerin konularına ya da ravilerine göre düzenlenerek yazılması
D) Muhtelif bölgelere dağılan rivayetlerin tespit edilerek toplanıp bir araya getirilmesi
E) Hadis öğrenmek için seyahate çıkılması

35. Aşağıdakilerden hangisi tasnif dönemi çalışmalarına örnek gösterilemez?

- A) Müsnedler
C) Sünenler
E) Âsârlar

B) Câmi'ler

D) Şerhler

36. Sahabe Dönemi'nde sahabe ve tâbiilerin ezberledikleri hadisleri sahifelere yazmışlardır. Bu hadis metinlerinin belli bir sınıflandırmaya tabi tutulmadan yazılıp derlenmesine ne denir?

- A) Suhuf
C) Tedvin
E) Musannef

B) Tasnif

D) Deneme

37. Tedvin döneminde kitaplardaki hadisleri bulmak ve onlardan yararlanmak çok zordu.

Bunun nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Tüm hadisler henüz toplanamamıştı.
B) Hadis eserleri konularına göre yazılmıştı.
C) Musannifler farklı coğrafyalarda yaşıyorlardı.
D) Hadis eserleri musannef tarzında yazılmıştı.
E) Hadisler sınıflandırılmadan bir araya getirilmişti.

38. Hadisleri ve hadisle ilgili bilgileri belli bir esasa göre düzenlemeye ne denir?

- A) Ezber
C) Tedvin
E) Musannef

B) Tasnif

D) Müsned

39. Hadislerin tasnifine ne zaman başlanmıştır?

- A) Sahabe döneminin ikinci yarısında
B) Abdülaziz b. Mervân'ın valiliği döneminde
C) Ömer b. Abdülaziz döneminde
D) Hicri 99-101 (717-719) yılları arasında
E) Hicri 130-140 (m. 767) yılları civarında

40. Aşağıdakilerden hangisi konularına göre yazılan hadis kitaplarından değildir?

- A) Câmi'
C) Müsned
E) Musannef

B) Sünen

D) Muvatta'

41. Hadis kitaplarıyla ilgili aşağıdaki bilgilerden hangisi yanlıştır?

- A) Câmi'ler, dinin bütün yönleri ile ilgili konuların tamamını kapsar.
B) Muvatta' ve Âsârlarda konu ve hadis sayısı diğerlerine göre daha fazladır.
C) Câmi', Sünen ve Musannef kitaplar hadislerin konularına göre yazılmıştır.
D) Musannefler; sahabe ve tabiunun söz ve fillerini de sünnet kapsamında ele alır.
E) Sünenler, fıkıh ilminin konuları esas alınarak bölümlere ayrılan hadis kitaplarıdır.

42. Sünenlerin muhtevasına sahabe ve tabiunun söz ve fillerinin ilavesiyle meydana getirilmiş eserlere ne denir?

- A) Câmi'
C) Müsned
E) Musannef

B) Sünen

D) Muvatta'

43. Sahabe Dönemi'nde bazı sahabilerin ya da onlardan hadis öğrenen bir kısım tâbiilerin hadis metinlerini belli bir sınıflandırmaya tabi tutmadan yazıp derlenmesine ne ad verilir?

- A) Tasnif
C) Bab
E) Müsned

B) Tedvin

D) Sünen

44. Hadisleri ve hadisle ilgili bilgileri belli bir esasa göre düzenlemeye ne ad verilir?

- A) Tasnif
C) Bab
E) Müsned

B) Tedvin

D) Sünen

45. Tedvin faaliyeti ilk olarak hangi dönemde başlamıştır?

- A) Hz. Peygamber Dönemi
B) Sahebe Dönemi
C) Tâbiîn Dönemi
D) Tebe-i Tâbiîn Dönemi
E) Modern Dönem

46. Sahabe döneminden sonra resmî anlamda yeni bir tedvin faaliyetini ilk başlatan kim olmuştur?

- A) Ma'mer b. Râşid
C) Mâlik b. Enes
E) Abdülaziz b. Mervân

B) Ömer b. Abdülaziz

D) Ebu Dâvûd

47. Tasnif döneminden günümüze ulaşan en eski hadis mecmuası kime aittir?

- A) Ömer b. Abdülaziz B) Zührî
C) Nesâî D) Ma'mer b. Râşid
E) Hz. Ebu Bekir

48. Günümüze ulaşan ilk tasnif dönemi eserlerinden Muvatta' hangi âlime aittir?

- A) Mâlik b. Enes B) Zührî
C) Nesâî D) Ebu Dâvûd
E) Buhârî

49. Tedvin döneminde hangi âlimin yönlendirmesiyle fiilî sünnetler de hadis kitaplarına kaydedilmeye başlanmıştır?

- A) Ma'mer b. İbn Mâce B) Nesâî
C) Ömer b. Abdülaziz D) Zührî
E) Dârimî

50. Tasnif döneminden günümüze ulaşan en eski hadis mecmuasının adı nedir?

- A) Musannef B) el-Câmi
C) el-Âsâr D) Sahih
E) Kütüb-i Sitte

4. Ünite

1. Kaynağına Göre Hadis Çeşitleri

Kutsi Hadis

- Peygamber Efendimizin Allah Teâlâ'nın sözü olduğunu belirterek ifade buyurduğu hadislere **kutsî hadis** denir.
- Bu tür hadislerin kelimeleri Peygamber Efendimize, manası ise Allah'a aittir.
- Kutsî hadisi diğer hadis çeşitlerinden ayıran en önemli nokta, Resulullah'ın bu hadisleri Allah Teâlâ'nın söylediğini belirtmesidir.
- Bu yüzden kutsî hadise, "İlahî" veya "Rabbânî" hadis de denir.
- Kutsî hadisler genelde şu ifadelerle rivayet edilmiştir:
"Allah buyurdu ki"
"Resulullah Rabb'inden naklederek buyurdu ki"

Merfu Hadis

- Hem lafız hem mana olarak Hz. Peygambere ait olan hadisler **merfû hadis** denir.
- Merfû rivayetler Resulullah'ın sözleri, davranışları, onayları (takrirleri), ahlaki veya şemâiline (yaradılış özelliklerine) dair hadislerdir.
- Sahabilerin Resulullah'a nispet etmedikleri halde, kendi görüş ve düşünceleriyle söylemeleri de mümkün olmayan söz ve davranışları merfû hadis kabul edilir.

- Ancak Allah Resulü'ne açıkça nispet edilen hadislerden farklı olan bu rivayetlere **hükmen merfû hadisler** denir.

Mevkuf Hadis

- Sahabilere nispet edilen söz, fiil ve onaylara (takrirlere) **mevkuf hadis** denir.
- Örneğin, Hz. Ömer'in: "Vallahi biliyorum ki sen bir taşsın insanlara ne yarar ne de zarar veremezsin. Eğer ben Resulullah sallallahu aleyhi sellemi seni öperken görmeseydim seni öpmezdim." (Buhârî, Hac, 5.) sözü kavli bir mevkuf hadistir.

Maktu Hadis

- Tabiûna nispet edilen söz ve fiillere **maktu hadis** adı verilir.
- Tabiûn tabakasına mensup Atâ b. Ebî Rebâh ve Ömer b. Abdülaziz şöyle demişlerdir: "Büluğa ermemiş bir çocuk farz ve diğer namazlarda imamlik yapamaz." (İbn Ebî Şeybe, el Musannef, C 3, s. 206.)
- Bu sözü söyleyen Atâ b. Ebî Rebah ve Ömer b. Abdülaziz tabiûn tabakasında oldukları için hadis maktû'dur.

2. Ravi Sayısına Göre Hadis Çeşitleri

Mütevâtir Hadis

- Yalan üzere birleşmeleri mümkün olmayan bir topluluğun naklettiği hadislerdir.
- Bir hadisin mütevâtir olması için gereken şartlar:

a) Ravilerinin yalan üzere birleşmesi mümkün olmamalı.

- Bazen bir bilgi o kadar yaygın bir şekilde gelir ki işitenler onun doğruluğunda tereddüt göstermezler.
- Mesela İstanbul'un Fatih Sultan Mehmet tarafından fethedildiği mütevâtir bir bilgidir ve herkes tarafından böyle nakledilir.
- Birisi İstanbul'un aslında Kanûnî Sultan Süleyman tarafından fethedildiğini iddia etse mütevâtir bir bilgiye ters düştüğü için hemen reddedilecektir.

b) Her nesilde aktarılmış olmalı.

- Yalan üzere birleşmeleri mümkün olmayan topluluğun her nesilde devam etmesi gerekir.
- Mesela 1999'da Marmara bölgesinde büyük bir deprem olduğu, o depremi yaşamamak da bizler için mütevâtir bir bilgidir.
- Ancak bundan beş yüz yıl önce yine aynı bölgede bir deprem yaşandığı söylene bu mütevâtir bilgi sayılmaz.
- Çünkü bu bilgi nesillerden nesillere nakledilmemiştir, yaygın olarak da bilinmemektedir.

c) Bilgi, görme ve işitme gibi duylara dayalı olmalı.

- Aklî çıkarımlar ya da inançlar mütevatirin konusu değildir.
- Mesela Hristiyanlar, “İsa, Allah’ın oğludur.” dediklerinde bu mütevatir haberin konusu değildir. Zira bu onların bir inancıdır.
- Ancak “Hz. İsa kendisinin peygamber olduğunu söyledi.” Cümlesi mütevatir bir haberdır.
- Çünkü onun bu sözü işitmeye dayalıdır ve Hz. İsa’nın bu sözünü işiten ve yalan üzere birleşmeleri mümkün olmayan gruplar tarafından günümüze ulaştırılmıştır.
- Bir hadis veya bilgi tevâtür seviyesine ulaştığı zaman kesin bilgi ifade eder. Dolayısıyla mütevatir bir bilginin reddedilmesi söz konusu olamaz.

- Mütevatir hadisler iki kısma ayrılır.

a) Lafzî Mütevatir

- Bir hadisin aynı veya benzer sözcüklerle her nesilde yalan üzere birleşmesi mümkün olmayan topluluk tarafından nakledilmesidir.
- Lafzî Mütevatir hadislerin sayısı azdır.

Lafzen mütevatir hadise şu örnek verilir: “Benim adıma kasten yalan söyleyen kimse cehennemdeki yerine hazırlansın.” (Buhârî, İlim, 38.) Bu hadis, sahabe ve daha sonraki nesillerde birçok kişi tarafından nakledildiği için lafzen mütevatirdir.

b) Manevî Mütevatir

- Resul-i Ekrem’in farklı zamanlarda söylediği sözlerin veya yaptığı hareketlerin her biri mütevatir şartlarını taşıyabilir.
- Uhud, Hendek, Hayber ve diğer savaşlarda Hz. Ali’nin birçok kahramanlık gösterdiği bilinmektedir.
- Bu olayların her biri mütevatir sayılmasa da söz konusu farklı olaylardan elde edilen ortak nokta; Hz. Ali’nin kahraman ve cengaver bir kişiliği olmasıdır.
- Buna manen mütevatir denilmektedir.
- Mânen mütevatir hadisler lafzen mütevatir hadislere göre çok daha fazladır.
- Ancak bazen bu söz veya davranışların ortak noktası, mütevatir seviyesine ulaşır.

Meşhur Hadis

- Hadisçilere göre, her nesilde en az üç raviyi olan rivayetlere **meşhur hadis** denir.
- Meşhur hadisler, birçok isnadı bulunduğu için genelde sahih rivayetlerdir.
- Ancak bu söz konusu rivayetlerin tamamının sahih olmasını gerektirmez.
- Abdullah b. Amr’ın Peygamberimizden naklettiği şu hadis meşhur hadis olarak bilinir: “Allah Teâlâ ilmi insanların hafızalarından silip unutturmak suretiyle değil, fakat âlimleri öldürüp ortadan

kaldırmak suretiyle alır. Neticede ortada hiçbir âlim bırakmaz. İnsanlar bir kısım cahilleri kendilerine lider edinirler. Onlara birtakım meseleler sorulur; onlar da bilmedikleri halde fetva verirler. Neticede hem kendileri sapıklığa düşer hem de insanları saptırırlar.” (Buhârî, İlim, 34.)

Âhad Hadis

- Mütevatir şartlarını taşımayan hadisler genel olarak âhad ismini alırlar.
- Hadis kitaplarında yer alan rivayetlerin büyük çoğunluğu âhad hadislerdir.
- Bunlar ravi sayısı bakımından tevâtür şartlarına ulaşmamış hadislerdir.

3. Sıhhat Derecesine Göre Hadis Çeşitleri

Sahih Hadis

- Sahih hadis, âlimlerin Resulullah’a ait olduğunu tespit ettikleri hadislerdir.
- Bunun tespit edilebilmesi için hadisin isnadı ve metni incelenir.
- Bir hadisin sahih kabul edilmesi için; şartlarının hepsini taşıması gerekir.
- Hadisin mualel olmaması
- Hadisin şaz olmaması
- Ravilerin adil olması
- Ravilerin zabt sahibi olması
- İsnadın muttasıl olması

İsnadın muttasıl olması

- Hadisi kitabında nakleden müelliften, Peygamber Efendimize kadar isnadın (ravî zincirinin) kesintisiz olması gerekir.
- Mesela Buhârî bir hadisi hocasından, hocası da kendi hocasından almış olmalıdır.
- Bu şart senedin her halkasında devam etmelidir. **Ravilerin adil olması**
- İsnad zincirinde yer alan her bir şahsın güvenilir olması gerekir.
- Hadis nakli gibi önemli bir konuda güvenilir olmak, her şeyden önce Müslüman olmak ve Allah’tan korkmak demektir.

Ravilerin zabt sahibi olması

- Zabıt, bir şeyi iyi ezberlemek veya korumak demektir.
- İsnad zincirinde yer alan raviler hadisleri ezberlerinden naklediyorlarsa onları iyi ezberlemeleri, kitaplarından naklediyorsa bu hadisleri iyi korumaları gerekir.
- Bu şartları yerine getirmeyen raviler zabıt yönüyle kusurlu sayılırlar.

Hadisin şaz olmaması

- Güvenilir bir ravi, diğer güvenilir ravilerin hadisleriyle çelişen bir hadis naklederse bu hadis şaz/çoğunluğa aykırı olur.

Hadisin mualel olmaması

- Hadislerdeki gizli kusura illet, böyle bir kusuru bulunan hadise de muallal denir.
- Sahih hadis, ancak konunun uzmanlarınca bulunabilen bu tür gizli kusurlardan uzak olmalıdır.

Hasen Hadis

- Sahih hadisin şartlarını taşımasına rağmen, ravilerden biri zabt bakımından kısmen kusurlu olursa hadis hasen adını alır.
- Sahih hadisle hasen hadis arasındaki tek fark bir ravinin hafızasının bir parça zayıf olması, zabtının istenen seviyeye çıkamamış olmasıdır.
- Hasen hadis de sahih hadis gibi dinen delil olarak kabul edilen güvenilir hadisler kapsamındadır.

Zayıf Hadis

- Sahih ve hasen hadisin şartlarını taşımayan hadislere zayıf denir.
- Sahih hadis tanımında yer alan beş şarttan birinin eksik olması o hadisi zayıf derecesine düşürür.
- Bir hadiste söz konusu beş şarttan hangisi eksikse, bu hadis ona göre yeni isimler alır.

Bir hadisin zayıf kabul edilmesinin sebepleri Ravinin zayıf olması.

Senedin zayıf olması.

Ravinin aranan şartlara sahip olmaması yahut Ravinin zayıf olması hata yapmasıdır.

- Ravisi sebebiyle zayıf kabul edilen hadislere de şu örneği verelim: “Resulullah’ın abdest aldıktan sonra kurulduğu bir havlusu vardı.” (Tirmizi, Tahare, 40.) Ebu Muaz hadis alimleri tarafından zayıf bir ravi olarak kabul edildiği için bu hadis zayıf bir hadistir. Zayıf kabul edilir.

Senedinin zayıf olması

Senedde ardı ardına gelen kişilerin gerçekte hoca talebe olmaması durumunda, birbirinden hadis rivayet edebilmesi mümkün değildir. Bu durum inkita olarak ifade edilir. Senedinde inkita bulunan hadis munkatı’ hadistir

- Senedindeki kesinti/inkita nedeniyle zayıf kabul edilen hadislere şu örneği verebiliriz: Âmir b. Mes'ûd’dan nakledildiğine göre Hz. Peygamber kış orucunun kolay elde edilmiş bir ganimet olduğunu söylemiştir. Âmir b. Mes'ûd, sahabi değildir. Tabiun kuşağındandır.

Dikkat Edelim

- Zayıf hadis, uydurma hadis demek değildir. Peygamberimize ait olma olasılığı düşük olan hadistir. Bu nedenle birçok ilim adamı zayıf hadisleri terk etmemiş, bazı konularda delil olarak kullanmışlardır.

4. Mevzu Hadis

- Mevzu hadis, hadis diye uydurulan sözler hakkında kullanılan bir terimdir.
- Tarih içinde birtakım çıkarıcı kişiler ve gruplar Peygamberimize ait olmayan söz ya da fiilleri sanki onun sözü ya da fiilleriymiş gibi nakletmişlerdir.
- Gerçekte mevzu hadisler, “hadis” bile sayılmaz, ancak uyduran kişi böyle bir iddiada bulunduğu için “hadis” diye adlandırılmıştır.
- Peygamber Efendimiz; “Kim benim adıma yalan uydurursa cehennemdeki yerine hazırlansın.” buyurarak, hadis uydurmanın büyük bir günah olduğunu bildirmiştir. (Buhârî, İlim 38.)

4.1. Mevzu Hadislerin Ortaya Çıkış Nedenleri

Grup Görüşünü Savunma

- Çeşitli siyasi mezhepler içinde yer alan ama gerçekte İslam’a düşman olan bazı kişiler kendi gruplarının lehine, karşı grupların ise aleyhine hadis uydurmaya başladılar.
- Örneğin siyasi mezhepler kendi görüşlerinin doğruluğunu savunmak ve görüşlerine delil sunmak amacıyla hadis uydurmuşlardır.

İslam Düşmanlığı

- Hz. Ebu Bekir döneminde Müslümanlar, İslam’ı terk ederek halifeye savaş açan kimselerle mücadele etmişler, Hz. Ömer döneminden itibaren ise hızlı bir fetih hareketine girişmişlerdi.
- Savaş gücüyle Müslümanları yenemeyeceklerini anlayan ve daha sinsi bir plan geliştiren kişiler, uydurma hadisler yoluyla İslam toplumunu yıkmayı denediler.

İslam’a Hizmet Arzusu

- Hadis uydurmayı tetikleyen en düşündürücü sebeplerden birisi İslam’a hizmet etme arzusudur.
- Bazı Müslümanlar çevresindekilerin namaz, oruç gibi ibadetlere düşkün olmadıklarını görünce, bu ibadetleri çekici hale getirmek için Peygamber adına hadisler uydurmuş ve vaatlerde bulunmuşlardır.
- Ancak bu şahısların İslam’a verdikleri zarar, diğerlerinden daha fazla olmuştur.

Şahsi Çıkar Sağlama Arzusu

- Bazı sahtekârlar ise para, makam ve mevki kazanmak için hadis uydurmaktan çekinmemişlerdir.
- Mesela Abbasi halifesi el-Mehdî’nin kuş yarıştırdığını gören Gıyâs b. İbrâhim, “Ancak ok, deve, at yarışlarından ödül alınabilir.” hadisine “kuş yarışını” da ekleyerek halifenin gözüne girmeye

çalışmıştır. Ancak Halife Mehdî, buradaki yalanı fark edince Gıyâs'ı azarlamıştır.

4.2. Mevzu Hadislere Karşı Alınan Tedbirler

Hadislerin isnadını araştırmak
Yalancıların isimlerini ve onların uydurmalarını bir araya toplamak
Halk dilinde meşhur olan hadisleri veya farklı kitaplarda yer alan rivayetleri tek tek incelemek
Bu rivayetleri sıhhat açısından değerlendirmek

4.3. Mevzu Hadislerin Yol Açtığı Zararlar

Allah ve Resulü'ne bir eksiklik nispet etmek
Allah'a ve Rasûlü'ne iftira etmek
Toplumsal olarak bölünmek
İnsanların gözünde İslam'ı kötülemek
Hayatımızı Kur'an-Sünnet yerine hurafelerle doldurmak
Resulullah'ın hadislerine karşı bir güvensizlik ortamı oluşturmak

HADİS 4.ÜNİTE TESTİ

1. Aşağıdakilerden hangisi mütevatir hadis olarak değerlendirilemez?

- A) Veda Haccı ve Veda Hutbesi'ni konu alan hadisler
- B) Bedir, Uhud ve Hendek gibi savaşların anlatıldığı hadisler
- C) Hz. Peygamber'in torunlarıyla oyun oynadığını bildiren hadisler
- D) Hz. Peygamber'in Ramazan ayında oruç tuttuğunu bildiren hadisler
- E) Sahabilerin "Hz. Muhammed (sav) Allah'ın elçisidir." şeklinde naklettiği sözler

2. Aşağıdakilerden hangisi hadis uydurma faaliyetlerine karşı alınan tedbirlerden değildir?

- A) Rivayet edilen hadislerin kaynağının sorulması
- B) Mevzu hadisleri içeren kitapların yazılması
- C) Halk arasında meşhur olan hadislerin yaygın hâle getirilmesi
- D) Hadis uyduran kişilerin isimlerini içeren kitapların hazırlanması
- E) Hadislerin senediyle birlikte rivayet edilmesinin zorunlu tutulması

3.

- I. Sahih hadis şartlarını taşımasına rağmen ravilerinden bir veya birkaçının zabt yönünden kusurlu olduğu hadisler
- II. Senedinde kopukluk olmamasına rağmen ravilerinden bir veya birkaçının adil olmadığı tespit edilen hadisler
- III. Hz. Peygamber'i görmeyen ve o devirde yaşamayan bir ravinin doğrudan Peygamberimizden naklettiği hadisler

IV. Ravilerinden her biri adil ve zabt sahibi olan, isnadı muttasıl olup şaz ve muallel olmayan hadisler

V. Sahih hadis şartlarını taşımasına rağmen ravilerinden bir veya birkaçında gizli kusurlar bulunan hadisler

Verilenlerden hangileri dinen delil olarak kabul edilen hadisler kapsamındadır?

- A) Yalnız IV
- B) I ve II
- C) I ve IV
- D) I, III ve IV
- E) II, IV ve V

4. Aşağıdakilerden hangisi mevzu hadisin ortaya çıkış nedenlerinden biri değildir?

- A) Şahsi çıkar, makam ve mevki elde etmek için nüfuz sahibi kimselere yaklaşma isteği
- B) Sahabilerin Hz. Peygamber'in söz, fiil ve davranışlarını daha fazla insana ulaştırma gayreti
- C) Mensubu olduğu mezhep ya da savunduğu siyasi grubun haklılığını ortaya koyma çabası
- D) İslam düşmanlarının İslam'a zarar verme ve Müslümanların inancını bozma çabaları
- E) Müslümanları iyiliğe teşvik etmek ve dinen yasaklanan kötülüklerden uzaklaştırma isteği

5. Ömer b. el-Hattab şöyle dedi: "Bizim çarşımızda dinde fakih olandan başkası satış yapmasın."

Bu hadisle ilgili aşağıdaki değerlendirmelerden hangisi doğrudur?

- A) Maktû ve fiilî hadis
- B) Mevkuf ve fiilî hadis
- C) Mevkuf ve takrîrî hadis
- D) Maktû ve kavli hadis
- E) Mevkuf ve kavli hadis

6. Ravi sayısı bakımından hadisler, ve olmak üzere üçe ayrılırlar.

Bu cümlede boşluklara sırayla hangi terimler gelmelidir?

- A) mütevatir/meşhur/âhad
- B) sahih/hasen/zayıf
- C) merfû/mevkuf/maktu
- D) mevzu/meşhur/mütevatir
- E) merfû/mütevatir/âhad

7. Mütevatir hadis ile ilgili aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

- A) Her nesilde aktarılan haberdir.
- B) Kesin bilgi ifade eder.
- C) Sahabi ravisi olmayan haberdir.
- D) Yalan üzere birleşemeyecek kadar çok kişi tarafından aktarılır.
- E) Duyu organlarına dayalı haberdir.

8. Aşağıdakilerden hangisi hadis uydurmacılığının sebeplerinden biri olmamıştır?

- A) Grup görüşünü savunma
- B) İslam düşmanlığı
- C) İslama hizmet arzusu
- D) Şahsi çıkar sağlama
- E) Halifelerin ilim adamlarını hadis uydurmaya zorlaması

9. Aşağıdaki özelliklerden hangisi sahih hadisin şartlarından değildir?

- A) Ravilerinin adil olması
- B) Ravilerinin zabıt olması
- C) Senedinin muttasıl olması
- D) Hadisin birden fazla senedinin olması
- E) Hadisin illetten uzak olması

I. Peygamber Efendimizin Allah Teâlâ'nın sözü olduğunu belirterek ifade buyurduğu hadislerdir.

II. Bu tür hadislerin kelimeleri Peygamber Efendimize, manası ise Allah'a aittir.

III. Bu hadisleri diğer hadis çeşitlerinden ayıran en önemli nokta, Resulullah'ın bu hadisleri Allah Teâlâ'nın söylediğini belirtmesidir.

10. Hakkında bilgi verilen hadis türü aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Merfu hadis
- B) Ahad hadis
- C) Hasen hadis
- D) Kutsi hadis
- E) Mütevatir hadis

11. Âhad hadis ile ilgili olarak aşağıda verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?

- A) Rivayetlerin büyük çoğunluğu âhaddir.
- B) Âhad hadis, tek kişinin naklettiği hadistir.
- C) Mütevatir şartlarını taşımayan hadislerdir.
- D) Âhad hadislerin çeşitli kısımları bulunmaktadır.
- E) Ravi sayısı tevâtür şartlarına ulaşmamış hadislerdir.

I. **Maktu:** Tabiûna nispet edilen söz ve fiiller.

II. **Hasen:** Yalan üzere birleşmeleri mümkün olmayan bir topluluğun naklettiği hadisler.

III. **Merfu:** Hem lafız hem mana olarak Hz. Peygambere ait olan hadisler.

IV. **Mütevatir:** Sahih hadisin şartlarını taşımasına rağmen ravilerinden biri zabt bakımından kısmen kusurlu bulunan hadisler.

V. **Mevkuf:** Sahabilere nispet edilen söz, fiil ve onaylar.

12. Yukarıda tanımı verilen kavram eşleştirmelerinden hangi ikisinin yeri değiştirilse yapılan hata ortadan kalkar?

- A) I-IV
- B) II-III
- C) II-V
- D) III-V

E) II-IV

13. Aşağıdakilerden hangisi sahih hadisin şartlarından biri değildir?

- A) Ravilerin adil olması
- B) Hadisin şaz olmaması
- C) Hadisin muallel olmaması
- D) İsnadında inkıta bulunması
- E) Ravilerin zabt sahibi olması

14. Aşağıdakilerden hangisi mevzu hadislere karşı alınan tedbirlerden biri değildir?

- A) Hadislerin isnadını araştırmak
- B) Yalancı ravileri tespit etmek
- C) Ahad haberleri bir kitapta toplamak
- D) Rivayetleri sıhhat açısından değerlendirmek
- E) Halk dilinde meşhur olan hadisleri incelemek